

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**Η θεολογία του Κυρίλλου Αλεξανδρείας στο έργο του “Περί της εν
Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας”**

Ηλίας Συντυχάκης

(Α.Μ. 147125)

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α΄: ΓΚΡΕΚΑΣ ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Β΄: ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2023

Με αγάπη στην οικογένειά μου

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

- AB: Analecta Bollandiana, Bruxelles.
- DB: A Dictionary of the Bible, New York.
- DCB: Dictionary of Christian Biography, Literature, Sects and Doctrines, έκδ. W. Smith – H. Wace, London 1877 - 1888.
- DCG: J. Hastings, Dictionary of Christ and the Gospels, Edinburgh 1912–1913.
- ΔBM: Δελτίον Βιβλικών Μελετών, εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήναι.
- δ.δ.: Διδακτορική διατριβή.
- DHGE: Dictionnaire d'Histoire et de Géographie Ecclésiastiques, Paris.
- DSp: Dictionnaire de Spiritualité, Ascétique et Mystique, Paris.
- DThC: Dictionnaire de Théologie Catholique, έκδ Vacant – Mangenot -Amman, Paris.
- ΓρΠ: Γρηγόριος Παλαμάς, Θεσσαλονίκη.
- JBL: Journal of Biblical Literature, Philadelphia.
- JBR: Journal of Bible and Religion, N. York – London.
- JEH: Journal of Ecclesiastical History, London.
- JThS: Journal of Theological Studies, London - Oxford.
- ΚΔ: Καινή Διαθήκη.
- μ.δ.: Μεταπτυχιακή διπλωματική διατριβή.
- Mansi: J. D. Mansi, Sacrorum Conciliorum Nova et Amplissima Collectio, Paris –Leipzig, 1901 – 1927.
- MSR: Mélanges de Science Religieuse, Lille.
- NRTh: Nouvelle Revue Théologique, Tournai.
- ΝΣ: Νέα Σιών, εν Ίεροσολύμοις.
- NSHE: The New Schaff–Herzog Encyclopaedia of Religious Knowledge, έκδ. S. M. Jackson, N. York – London.
- Ο': Septuaginta (LXX).

- ΠΔ: Παλαιά Διαθήκη.
- PG: J. P. Migne, *Patrologia Cursus Completus Graeca*, Paris 1857-1866.
- PL: J. P. Migne, *Patrologia Cursus Completus Latina*, Paris 1844-1864.
- PO: *Patrologia Orientalis*, έκδ. R. Graffin, Paris.
- RSR: *Recherches de Science Religieuses*, Paris.
- PE: Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία.
- SC: *Sources Chrétiennes*, les éditions du Cerf, Paris.
- SIF: *Studi Italiani di Florilegia Classica*, Florence.
- SP: *Studia Patristica*, Peeters Publishers, Oxford.
- ThDNT: *Theological Dictionary of the New Testament*, eds. G. Kittel – G. Friedrich, trans. G. W. Bromiley, Michigan.
- ThDOT: *Theological Dictionary of the Old Testament*, eds. G. J. Botterweck – H. Ringgren, trans. J. T. Willis, Michigan.
- TH: *Théologie Historique*, ed. Beauchesne, Paris.
- ΘΗΕ: *Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια*, Αθ. Μαρτίνου, Αθήναι 1962 – 1968.
- TS: *Theological Studies*, Baltimore.
- VC: *Vigiliae Christianae*, ed. E. J. Brill, Leiden.
- χ.χ: χωρίς χρονολογία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας ήταν ένας από τους πιο ενεργούς συγγραφείς της Εκκλησίας και συνδέθηκε ιδιαίτερα με την διαφύλαξη της ορθής χριστολογικής διδασκαλίας για την επίλυση του χριστολογικού προβλήματος που είχε προκαλέσει η διδασκαλία του Νεστορίου. Βέβαια, ο μεγάλος πατήρ της Εκκλησίας έγραψε πάρα πολλά έργα τα οποία διακρίνονται σε ερμηνευτικά, απολογητικά, αντιαρειτικά, αντινεστοριανικά, λειτουργικά κείμενα, ομιλίες και επιστολές. Ένα από τα ερμηνευτικά έργα του είναι το “Περί της εν Πνεύματι και Αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας”, το οποίο δεν είναι τόσο γνωστό στις μέρες μας αλλά παραμένει επίκαιρο. Μέσα από το συγκεκριμένο έργο του Αγίου Κυρίλλου θα παρουσιάσουμε πως πραγματικά πρέπει να λατρεύεται ο Θεός. Ο Κύριλλος εξηγεί και μάλιστα σε ένα ολόκληρο έργο ότι ο Θεός πρέπει να λατρεύεται εν Πνεύματι και Αληθεία. Αυτό το έργο αποτελεί έναν πνευματικό πλούτο και σημαντικό οδοδείκτη για την εποχή μας, όπου πολλοί άνθρωποι τιμάνε τον Θεό με λανθασμένο τρόπο. Κατά συνέπεια στοχεύουμε μέσω της εργασίας αυτής να διασαφηνίσουμε αρκετές πληροφορίες που θα βοηθήσουν τον σύγχρονο άνθρωπο να θεολογήσει ορθά σε μία εποχή όπου επικρατεί ο συγκρητισμός και η σύγχυση.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Άγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας, Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Θεολογία, Τριαδολογία, Χριστολογία, Πνευματολογία, Εκκλησιολογία, Εσχατολογία, Σωτηριολογία

ABSTRACT

Saint Cyril of Alexandria was one of the most active writers of the Church and was particularly associated with the preservation of the correct Christological teaching to solve the Christological problem caused by the heretical teaching of Nestorius. Of course, Cyril wrote many works which can be distinguished in interpretative, apologetic, anti-heretical, anti-Nestorian, liturgical texts, speeches and letters. One of his interpretative works is with title "On the veneration and worship in spirit and truth" which is not so well known nowadays but remains relevant. Through the specific work of Saint Cyril we will present how the God should really be worshipped. Cyril explains in an entire work that God must be worshiped in Spirit and Truth. This work is a spiritual wealth and an important signpost for our era, where many people honor God in a wrong way. Consequently, we aim through this work to clarify enough information that will help modern human to theology correctly in an age where syncretism and confusion prevail.

KEY WORDS

Saint Cyril of Alexandria, On the veneration and worship in spirit and truth, Theology, Triadology, Christology, Pneumatology, Ecclesiology, Eschatology, Soteriology

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	2
Συντημήσεις.....	3
Περίληψη, Λέξεις Κλειδιά.....	5
Abstract, Key Words.....	6
Εισαγωγή.....	9
Κεφάλαιο Α΄: Ο βίος του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας.....	11
Κεφάλαιο Β΄: Η διδασκαλία του Κυρίλλου.....	18
Κεφάλαιο Γ΄: Το έργο “Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας”.....	24
γ.1 Λόγος Α΄.....	25
γ.2 Λόγος Β΄.....	28
γ.3 Λόγος Γ΄.....	30
γ.4 Λόγος Δ΄.....	31
γ.5 Λόγος Ε΄.....	33
γ.6 Λόγος ΣΤ΄.....	35
γ.7 Λόγος Ζ΄.....	37
γ.8 Λόγος Η΄.....	39
γ.9 Λόγος Θ΄.....	40
γ.10 Λόγος Ι΄.....	43
γ.11 Λόγος ΙΑ΄.....	46
γ.12 Λόγος ΙΒ΄.....	49
γ.13 Λόγος ΙΓ΄.....	53
γ.14 Λόγος ΙΔ΄.....	55
γ.15 Λόγος ΙΕ΄.....	57
γ.16 Λόγος ΙΣΤ΄.....	60
γ.17 Λόγος ΙΖ΄.....	63
Συμπεράσματα.....	66
Βιβλιογραφία.....	69

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Πάντως, κατά το Ν. 2121/1993 και τη διεθνή σύμβαση της Βέρνης –πού έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975- απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο (ηλεκτρονικό, μηχανικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο), τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς τη γραπτή άδεια του συγγραφέως της.

Copyright: Ηλίας Συντυχάκης ©

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διδασκαλία της Εκκλησίας από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια προσπαθούσε και προσπαθεί να μεταφέρει την αποκαλυπτική αλήθεια του Θεού. Καθώς περνούσαν τα χρόνια αυτή η διδασκαλία γινόταν όλο και πιο σαφής χάρη στη δογματική διατύπωση των πατέρων και των Οικουμενικών συνόδων. Οι πατέρες της Εκκλησίας προσπάθησαν να αντικρούσουν τις δογματικές αποκλίσεις που οδηγούσαν στην απώλεια και ήθελαν να προστατεύσουν τους πιστούς και να διαφυλάξουν την αληθινή πίστη που οδηγεί στην σωτηρία εν Χριστώ. Η αδιάκοπη αντίθεση της Εκκλησίας ενάντια στις αιρέσεις μαρτυρεί τον αγώνα της για να διασώζει την αλήθεια ως εμπειρική ζωή, το ορθόδοξο ήθος ως άθλημα ελευθερίας και να διορθώνει την αλλοίωση της αλήθειας για τον Θεό, την κτίση και τον άνθρωπο.

Ο Κύριλλος Αλεξανδρείας είναι ένας από τους σημαντικότερους πατέρες της Εκκλησίας που ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την διαφύλαξη της αληθινής διδασκαλίας και είναι κυρίως συνδεδεμένος με την μεγάλη χριστολογική διαμάχη που προκάλεσε η διδασκαλία του Νεστορίου. Η διδασκαλία του Κυρίλλου είναι βασισμένη στον Μ. Αθανάσιο και χρησιμοποιεί συχνά την πατερική παράδοση και πλήθος αγιογραφικών χωρίων, ενώ υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις όπου διακρίνεται η προσωπική θεολογική ταυτότητα του. Ο Κύριλλος Αλεξανδρείας είχε κατανοήσει πλήρως την χριστιανική πίστη και αποδεικνύεται από την σύνδεση Τριαδολογίας, Εκκλησιολογίας, Πνευματολογίας και Σωτηριολογίας στη διδασκαλία του.

Ήταν πολύ ενεργός και προσπαθούσε να ερμηνεύσει την διδασκαλία της Εκκλησίας στους πιστούς για να μπορούν να κατανοήσουν την βιωματική αλήθεια της. Για τον λόγο αυτό έγραψε το έργο “Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας” όπου μέσα από ερμηνευτικά σχόλια γεγονότων της Παλαιάς Διαθήκης αλλά και χωρίων της Καινής Διαθήκης προσπάθησε να τονίσει στους πιστούς τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λατρεύουν και να προσκυνούν τον Θεό. Ένα έργο πολύτιμο και πραγματικός πλούτος για την ορθοδοξία, καθώς αναλύει με μεγάλη λεπτομέρεια την αληθινή και πνευματική πίστη της Εκκλησίας, παραθέτοντας χωρία κυρίως από την Παλαιά Διαθήκη αλλά και από την Καινή Διαθήκη με σκοπό την επεξήγηση, την ερμηνεία και την τεκμηρίωση τους έτσι ώστε να αναδειχθεί η πνευματική αλήθεια της πίστεως και ο τρόπος λατρείας και προσκυνήσεως του Τριαδικού Θεού.

Η παρούσα διπλωματική εργασία διαιρείται στην εισαγωγή, στο κύριο μέρος όπου υπάρχουν τρία κεφάλαια και στα συμπεράσματα ενώ στο τέλος παρουσιάζεται η σχετική βιβλιογραφία. Στην εισαγωγή αναφέρονται τα εισαγωγικά στοιχεία που είναι απαραίτητα για τον αναγνώστη και η δομή της εργασίας.

Το κύριο μέρος της εργασίας όπως αναφέρθηκε διαιρείται σε τρία κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Ο βίος του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας» όπου παρουσιάζεται ο βίος του Αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας μέσα από το κοινωνικό του περιβάλλον. Το δεύτερο κεφάλαιο έχει τίτλο «Η διδασκαλία του Κυρίλλου» όπου τονίζεται η διδασκαλία του Κυρίλλου και κατανοείται η ανάγκη διατύπωσης της αληθινής πίστης από τον μεγάλο πατέρα για την διαφύλαξη της βιωματικής αλήθειας της Εκκλησίας η οποία οδηγεί στην σωτηρία. Το τρίτο κεφάλαιο έχει τίτλο «Το έργο “Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας”» και διαιρείται σε δεκαεπτά υποκεφάλαια όσοι είναι και οι λόγοι που παρουσιάζει ο Άγιος Κύριλλος στο έργο του. Σκοπός του τρίτου κεφαλαίου και των υποκεφαλαίων του είναι η ανάλυση του έργου και η παρουσίαση της ερμηνευτικής προσέγγισης του τρόπου προσκύνησης και λατρείας του Τριαδικού Θεού.

Τέλος, στα συμπεράσματα εκφέρονται οι απόψεις μας για αυτό το σπουδαίο έργο που γράφτηκε από έναν από τους σπουδαιότερους πατέρες της Εκκλησίας, κατανοώντας ότι παρότι γράφτηκε πριν από πάρα πολλά χρόνια είναι ακόμα και σήμερα επίκαιρο αφού ακολουθεί την αλήθεια της Εκκλησίας η οποία είναι διαχρονική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ο Κύριλλος γεννήθηκε μεταξύ του 375 και του 380 μ.Χ. κοντά στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Θεός του ήταν ο Θεόφιλος Αλεξανδρείας (385-412 μ.Χ.) κάτι το οποίο δείχνει την μετέπειτα πνευματική και εκκλησιαστική του πορεία. Τα έργα του Κυρίλλου παρουσιάζουν την μεγάλη παιδεία που είχε αποκτήσει στις σχολές της Αλεξάνδρειας, όπου έμαθε και λατινικά. Εκεί γνώρισε την γενικότερη ερμηνευτικοθεολογική μέθοδο του Διδύμου του Τυφλού (398 μ.Χ.) και αργότερα τον προβληματίσε έντονα ο ωριγενισμός της¹.

Ο Κύριλλος είχε στενή σχέση με μοναστικούς κύκλους και ο ασκητής μοναχός που μάλλον επηρέασε σημαντικά τον Κύριλλο ήταν ο Ισίδωρος Πηλουσιώτης (435 μ.Χ.). Ο Κύριλλος ήταν κοντά στον θείο του Θεόφιλο Αλεξανδρείας τον οποίο και εκτιμούσε σε μεγάλο βαθμό. Έγινε αναγνώστης, στη συνέχεια διάκονος και πρεσβύτερος. Ερμήνευε τις γραφές με την ικανότητα του μέσω των κηρυγμάτων.

Η συμμετοχή του στα εκκλησιαστικά και διοικητικά γεγονότα συνδέεται με την αντικανονική σύνοδο επισκόπων στην Δρυ (403 μ.Χ.) όπου καταδικάστηκε ο Ιωάννης Χρυσόστομος με επιθυμία του Θεόφιλου Αλεξανδρείας². Ο Κύριλλος ακολούθησε τον θείο του στην Δρυ και αρχικά δέχτηκε την αρνητική στάση του Θεόφιλου απέναντι στον Ιωάννη Χρυσόστομο. Όμως ως επίσκοπος υποχώρησε και έγραψε στα Δίπτυχα της Εκκλησίας το όνομα του Ιωάννη Χρυσοστόμου το 418 μ.Χ.³. Η συγγραφή των έργων του ξεκίνησε, πιθανόν πριν το 412 μ.Χ., με το έργο “Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας”, το οποίο είναι το κύριο θέμα

¹ Π. Κ. Χρήστου, *Ελληνική Πατρολογία, Δ΄*, (Θεσσαλονίκη 1989), σ. 331

² A. Louth, «John Chrysostom and the Antiochene School to Theodoret of Cyrillus», in A. Casiday (Author) & F. Young, L. Ayres, & A. Louth (Eds.), *The Cambridge History of Early Christian Literature* (pp. 342-352), (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), doi:10.1017/CHOL9780521460835.031Cl. Fleury, *The Ecclesiastical History of M. L'abbe Fleury, from A.D. 400 to A.D. 429*, (London: Rivington, 1943) p. 50. Β. Ι. Φειδάς, «Ο Χρυσόστομος και η «επί Δρυν» Σύνοδος», *Χρυσοστομικό Συμπόσιο, Η προσωπικότητα και η θεολογία αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου*, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 2007) σ. 811-823

³ Π. Κ. Χρήστου, *Ελληνική Πατρολογία, Δ΄*, (Θεσσαλονίκη 1989), σ. 337-338

έρευνας της παρούσας διπλωματικής εργασίας αφού θα αναλυθεί διεξοδικά στα επόμενα κεφάλαια για να κατανοηθεί η θεολογία του Κυρίλλου μέσα σε αυτό⁴.

Το 412 μ.Χ. απεβίωσε ο Θεόφιλος και αμέσως μετά ο Κύριλλος εκλέχτηκε και ενθρονίστηκε στον θρόνο της Αλεξάνδρειας. Εκείνη την εποχή ξεκινάει να γράφει ο ιστορικός Σωκράτης για τον Κύριλλο που όμως δεν είχε φιλική διάθεση για εκείνον⁵. Η εκλογή του Κυρίλλου είχε αρκετές δυσκολίες και πολλά εμπόδια, καθώς ο στρατιωτικός διοικητής της Αιγύπτου Αβουνδάτιος ήθελε να ανέβει στον θρόνο ο αρχιδιάκονος Τιμόθεος. Όμως, οι ικανότητες του Κυρίλλου και οι σχέσεις που είχε αναπτύξει του έδωσαν την άνοδο στον επισκοπικό θρόνο της Αλεξάνδρειας⁶.

Εκείνη την εποχή ο θρόνος της Αλεξάνδρειας ήταν ένας από τους ισχυρότερους επισκοπικούς θρόνους, αν όχι ο ισχυρότερος, αφού η Αίγυπτος ως επαρχία του Ανατολικού Ρωμαϊκού κράτους, είχε μεγάλη πολιτικοστρατιωτική αυτονομία. Επίσης, ο μοναχισμός είχε αναπτυχθεί πάρα πολύ και η Αλεξάνδρεια ήταν ισχυρό πνευματικό κέντρο. Τα αρνητικά γεγονότα με τον Χρυσόστομο μείωσαν το κύρος του θρόνου της Κωνσταντινούπολης και αυτό πρόσθεσε μεγαλύτερο κύρος στον επισκοπικό θρόνο της Αλεξάνδρειας. Τέλος, καθοριστικής σημασίας για τον θρόνο της Αλεξάνδρειας ήταν ο Κύριλλος ο οποίος με την ισχυρή προσωπικότητα του υποστήριξε την ορθόδοξη πίστη αποτελεσματικά και αποφασιστικά προσπαθώντας να προφυλάξει το αληθινό νόημα του χριστιανισμού⁷.

Ο Κύριλλος στο επισκοπικό του αξίωμα είχε να αντιμετωπίσει σχισματικούς όπως του Νοβατιανούς⁸, αιρετικούς όπως τους απολιναριστές και τους αρειανόφρονες αλλά μεγαλύτερο πρόβλημα υπήρχε με τους εθνικούς που ήταν περισσότεροι στην αιγυπτιακή πρωτεύουσα. Ο λαϊκός παγανισμός ήταν ένα σημαντικό θέμα που χρειαζόταν άμεση αντιμετώπιση για την προστασία και διατήρηση της αληθινής πίστης. Καθώς ο Κύριλλος συνέχιζε το σπουδαίο έργο του, εμφανίστηκε και νέο εμπόδιο από τον Έπαρχο της Αιγύπτου Ορέστη ο οποίος

⁴ N. Russell, *Cyril of Alexandria*, New York – London: Taylor & Francis e-Library, 2003, ebook, p. 4

⁵ D. Gwynn, «Theophilus, patriarch». In *The Encyclopedia of Ancient History*, R. S. Bagnall, K. Brodersen, C. B. Champion, A. Erskine and S. R. Huebner (eds), (Malden, MA: Wiley - Blackwell, 2012) doi:10.1002/9781444338386.wbeah12208

⁶ Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 7, 7, PG 67, 749C-762A. Θεοδοωρήτου Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5, 40 PG 83, 1277D. Νικηφόρου Καλλίστου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 15,14 PG 146, 1100A- 1104A

⁷ Σ. Παπαδόπουλος, *Ο Άγιος Κύριλλος Αλεξάνδρειας*, εκδ. Αποστολική Διακονία, 2004, σ. 23-26

⁸ M. Wallraff, «Socrates Scholasticus on the History of Novatianism», *Studia patristica*, vol. 29/1997, p. 170-177

διαπίστωσε ότι ο αρχιεπίσκοπος Αλεξανδρείας ήταν πολύ ενεργός και ασκούσε μεγάλη επιρροή στον λαό. Αφορμή γι'αυτή την σύγκρουση ήταν η διαφωνία των χριστιανών με τους εβραίους για την ημέρα που έπρεπε να γίνονται τα θεάματα στο θέατρο.

Ο Ορέστης υποστήριξε τους Εβραίους και η σύγκρουση μεταξύ των δύο πλευρών δεν μπορούσε να αποφευχθεί με αποτέλεσμα ο έπαρχος να συλλάβει τον χριστιανό Ιέρακα αφού αρχικά τον είχαν υποδείξει οι εβραίοι. Ο Κύριλλος ενημέρωσε τους εβραίους να σταματήσουν να προκαλούν τους χριστιανούς όμως εκείνοι αντί να υποχωρήσουν συνέχισαν τις προκλήσεις με αποκορύφωμα την δολοφονία πολλών χριστιανών. Μετά από αυτή την εχθροπραξία οι χριστιανοί επιτέθηκαν στις συναγωγές με αποτέλεσμα να γίνουν καταστροφές και να εκδιωχθούν αρκετοί εβραίοι αλλά κάποιοι επέστρεψαν πίσω σύντομα⁹.

Ο Ορέστης ενοχλημένος από την στάση του Κυρίλλου, έδωσε αναφορά στον αυτοκράτορα για τα γεγονότα αλλά και ο Κύριλλος αναφέρθηκε προς τον αυτοκράτορα για την ευθύνη του Ορέστη και των Εβραίων γι'αυτές τις πράξεις. Βέβαια, ο Κύριλλος προσπάθησε να συμφιλιωθεί με τον Ορέστη αλλά ο τελευταίος τον περιφρόνησε, με αποτέλεσμα αρκετοί χριστιανοί να θεωρήσουν την περιφρόνηση αυτή μεγάλη προσβολή που αφορούσε τον πνευματικό πατέρα τους¹⁰.

Όμως, για να κατανοηθούν αυτές οι εχθροπραξίες θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι αλεξανδρινοί ήταν επιρρεπείς στις συχνές εξεγέρσεις, οι οποίες τις περισσότερες φορές ξεκινούσαν στο θέατρο της πόλης και είχαν ως αποτέλεσμα πολλές κακοποιήσεις και αρκετούς θανάτους. Αιτία αυτών των συγκρούσεων ήταν οι κοινωνικές διαφορές του πληθυσμού αφού υπήρχαν διαφορετικές φυλές και θρησκείες. Οι περισσότεροι ήταν εθνικοί και επίσης υπήρχαν αρκετοί χριστιανοί και Εβραίοι. Βέβαια οι ελληνορωμαϊκές και ανατολικές θρησκείες, ο γνωστικισμός, ο λαϊκός παγανισμός είχαν ακόμη αρκετή επιρροή¹¹.

⁹ Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 7, 7, PG 67, 749C-762A. Θεοδωρήτου Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5, 40 PG 83, 1277D. Νικηφόρου Καλλίστου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 15,14 PG 146, 1100A- 1104A

¹⁰ Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 7, 7, PG 67, 749C-762A. Θεοδωρήτου Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5, 40 PG 83, 1277D. Νικηφόρου Καλλίστου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 15,14 PG 146, 1100A- 1104A

¹¹ Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 7, 7, PG 67, 749C-762A. Θεοδωρήτου Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5, 40 PG 83, 1277D. Νικηφόρου Καλλίστου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 15,14 PG 146, 1100A- 1104A

Ο Κύριλλος προσπάθησε να μειώσει την ένταση και να ηρεμήσει την κατάσταση αλλά παρά την υποχώρηση του δεν επιτεύχθηκε αυτή η ηρεμία, γιατί κάποιοι φανατικοί χριστιανοί θεωρούσαν υπεύθυνη την νεοπλατωνική φιλόσοφο Υπατία (355 – 415 μ.Χ.) για την άρνηση του Ορέστη να αποκατασταθούν οι σχέσεις του με τον Κύριλλο¹². Έτσι, εκείνοι οι φανατικοί χριστιανοί πήγαν κοντά στο σπίτι του Ορέστη και όταν είδαν την Υπατία να βγαίνει από εκεί, της επιτέθηκαν και την σκότωσαν. Δυστυχώς, ο Κύριλλος δεν μπόρεσε να σταματήσει αυτή την μανία των φονταμενταλιστών χριστιανών. Μετά το δυσάρεστο γεγονός εφαρμόστηκε κρατικός νόμος (416 μ.Χ.) που περιόριζε με έμμεσο τρόπο την επιρροή του Κυρίλλου, όμως ένας νέος νόμος (418 μ.Χ.) του ανέθετε και πάλι την ευθύνη για τους λαϊκούς παραβολάνους, που ήταν ομάδες ισχυρών προσωπικοτήτων¹³.

Τα πρώτα χρόνια ως επίσκοπος είχε αρνηθεί την αναγραφή του ονόματος του Ιωάννη του Χρυσοστόμου στα Δίπτυχα επηρεασμένος μάλλον από τον θείο του όπως προαναφέραμε, όμως πριν το 419 μ.Χ. άλλαξε στάση, ίσως με την προτροπή του Ισιδώρου Πηλουσιώτη, και εκτίμησε την θεολογική σκέψη του Ιωάννη Χρυσοστόμου¹⁴.

Ο Κύριλλος βρέθηκε αντιμέτωπος με αρκετές αιρετικές αποκλίσεις, μία από αυτές ήταν ο Πελαγιανισμός από τον οποίο διαχώρισε την θέση του και τον καταδίκασε στην Γ΄ Οικουμενική Σύνοδο (431 μ. Χ.). Έμμεσα ή άμεσα οι απόψεις του ήταν εναντίον του Πελαγιανισμού και του Θεοδώρου Μοψουεστίας. Το 428 μ.Χ. ανέβηκε στον θρόνο της Κωνσταντινούπολης ο Νεστόριος¹⁵ και ο Κύριλλος

¹² Σωκράτους Σχολαστικού, *Εκκλησιαστική Ιστορία Ζ'* 15: «...Διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῇ ἐκ τῆς παιδεύσεως σεμνὴν παρρησιάν καὶ τοῖς ἄρχουσι σωφρόνως εἰς πρόσωπον ἤρχετο· καὶ οὐκ ἦν τις αἰσχύνῃ ἐν μέσῳ ἀνδρῶν παρεῖναι αὐτήν· πάντες γὰρ δι' ὑπερβάλλουσαν σωφροσύνην πλέον αὐτὴν ἠδοῦντο καὶ κατεπλήττοντο. Κατὰ δὴ ταύτης τότε ὁ φθόνος ὠπλίσατο· ἐπεὶ γὰρ συνετύγγανε συχνότερον τῷ Ὁρέστῃ, διαβολὴν τοῦτ' ἐκίνησε κατ' αὐτῆς παρὰ τῷ τῆς ἐκκλησίας λαῷ, ὡς ἄρα εἶη αὕτη ἢ μὴ συγχωροῦσα τὸν Ὁρέστην εἰς φιλίαν τῷ ἐπισκόπῳ συμβῆναι».

¹³ Ο.π.

¹⁴ Β. Ι. Φειδάς, «Ο Χρυσόστομος και η «επί Δρυν» Σύνοδος», *Χρυσοστομικό Συμπόσιο, Η προσωπικότητα και η θεολογία αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου*, (Αθήνα: Αποστολική Διακονία, 2007) σ. 811-823

¹⁵ «Ο Νεστόριος γεννήθηκε στη Γερμανικεία της Συρίας. Υπήρξε μαθητής του Θεοδώρου Μοψουεστίας. Τό 428 ἐκλέχθηκε ἀπό τόν αὐτοκράτορα, Θεοδόσιο Β΄, πατριάρχης Κωνσταντινοπόλεως. Ὁ Νεστόριος ἀποκαλοῦσε τή μητέρα τοῦ Χριστοῦ ὄχι Θεοτόκο, ἀλλά Χριστοτόκο, γιατί ὑποστήριζε ὅτι ὁ Θεός δέν μπορούσε νά εἶχε μητέρα καί ὅτι κανένα κτιστό ὄν δέ θά μπορούσε νά γεννήσει τό Θεό». «Nestorius of Constantinople», *The international cyclopaedia- a compendium of human Knowledge revised with large additions*, V. X, N. York 1899, p. 409-10

προσπάθησε να αντιμετωπίσει την διδασκαλία του Νεστορίου και να προφυλάξει τους πιστούς¹⁶.

Ο Νεστόριος ήταν θαυμαστής του Θεοδώρου Μοψουεστίας και κήρυττε κατά της χρήσης του όρου «Θεοτόκος» για την Παναγία και πρόβαλλε αντ' αυτού τον όρο «Χριστοτόκος». Κατ' αυτόν τον τρόπο διαχώριζε τον Χριστό-άνθρωπο και τον Θεό-Λόγο που «ενοίκησε» στον πρώτο. Κατά τον Νεστόριο, η «ενοίκηση» αυτή ήταν «απλή συνάφεια» ή «ενότητα γνώμης» μεταξύ των δύο διαφορετικών οντοτήτων. Σύμφωνα με την ορθόδοξη και αληθινή χριστιανική πίστη, αυτή η άποψη δεν μπορούσε να γίνει αποδεκτή διότι στο πρόσωπο του Χριστού ως μία οντότητα συνυπάρχουν και η Θεϊκή και η ανθρώπινη φύση του¹⁷.

Ο Νεστόριος επέμενε στη διδασκαλία του στηριζόμενος από τον αυτοκράτορα Θεοδόσιο Β' και από αρκετούς αυλικούς οι οποίοι θεωρούσαν τον Κύριλλο επικίνδυνο για την ειρήνη. Ο Κύριλλος για να είναι ενήμερος για την κατάσταση που επικρατούσε στην Κωνσταντινούπολη, έστειλε δικούς του ανθρώπους αλλά μεταβίβασε προς τον αυτοκράτορα και μία διατριβή με χριστολογικό περιεχόμενο παρουσιάζοντας με ορθό τρόπο την πίστη της Εκκλησίας. Βέβαια ο Κύριλλος ανησυχούσε καθώς η διδασκαλία του Νεστορίου γινόταν όλο και περισσότερο αποδεκτή όμως είχε την βεβαίωση ότι οι αντιοχειανοί δεν ακολουθούσαν τις απόψεις του Νεστορίου, αλλά επίσης είχε και την στήριξη της Ρώμης που του ανέθετε να κρίνει το θέμα προσωπικά¹⁸.

Ο Κύριλλος συνέταξε τα Δώδεκα Κεφάλαια που έπρεπε να υπογράψει ο Νεστόριος και να απαρνηθεί τις απόψεις του. Τα Δώδεκα Κεφάλαια παραδόθηκαν στον Νεστόριο αλλά εκείνος αρνήθηκε τον διάλογο. Ο Νεστόριος έπεισε τον αυτοκράτορα να πραγματοποιήσει σύνοδο το 431 μ.Χ. με σκοπό να μην εξετασθούν

¹⁶ S. Trostyanskiy, *St. Cyril of Alexandria's Metaphysics of the Incarnation*, Studies in Church History, Peter Lang Inc., International Academic Publishers, New edition, New York 2016. Th. G. Weinandy, «Cyril and the mystery of the Incarnation», in Th. Weinandy, D.A. Keating (eds), *The Theology of St. Cyril of Alexandria: A Critical Appreciation*, London 2003, p. 24-54. K. Williams, *The Mystery of the Incarnation: Towards a Reconciliation of Cyril and Nestorius* Portland-Oregon, 2018, Seminary Masters Theses. 29. http://digitalcommons.georgefox.edu/seminary_masters/. S. Wessel, *Cyril of Alexandria and the Nestorian Controversy: The Making of a Saint and a Heretic*. Oxford: University Press, 2004. E. Artemi, «The Rejection of the Term Theotokos by Nestorius of Constantinople and the Refutation of his Teaching by Cyril of Alexandria», *De Medio Aevo* 2 (2012/2): 125-146

¹⁷ Ο.π.

¹⁸ S. Wessel, *Cyril of Alexandria and the Nestorian Controversy: The Making of a Saint and a Heretic*. Oxford: University Press, 2004. E. Artemi, «The Rejection of the Term Theotokos by Nestorius of Constantinople and the Refutation of his Teaching by Cyril of Alexandria», *De Medio Aevo* 2 (2012/2): 125-146

όσα αναφέρονται στα Δώδεκα Κεφάλαια για την διδασκαλία του παρά μόνο όσα απέρριπταν τον Απολιναρισμό¹⁹. Παρά τις συμβουλές για να δεχτεί τον όρο «Θεοτόκος», εκείνος επέμενε στον όρο «Χριστοτόκος»²⁰. Η μόνη περίπτωση που δεχόταν καταχρηστικά τον όρο «Θεοτόκο» ήταν εφόσον ο συγκεκριμένος όρος εννοούσε ότι η Μαρία γέννησε τον «ναό» όπου ο Ιησούς ενώθηκε με την θεότητα²¹.

Όμως, η άποψη αυτή του Νεστορίου παρουσιάζει δύο διαφορετικές οντότητες τον Χριστό-άνθρωπο και τον Θεό-Λόγο κάτι το οποίο είναι αντίθετο με την αληθινή πίστη της Εκκλησίας αφού το ίδιο πρόσωπο του Θεού Λόγου του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδας προσέλαβε και την ανθρώπινη φύση²². Στη διάρκεια της πρώτης συνεδρίας της συνόδου της Εφέσου (431 μ.Χ.) όπου προέδρευσε ο Κύριλλος, έγινε δεκτή η θεολογία της Β' επιστολής του Κυρίλλου όπου υποστήριζε την καθ' υπόστασιν ένωση των δύο φύσεων του Χριστού, την καταδίκη της διδασκαλίας του Νεστορίου και την καθαίρεση του. Βέβαια, ο Ιωάννης Αντιοχείας συγκρότησε αντικανονική συνέλευση εναντίον του Κυρίλλου επειδή ξεκίνησε την σύνοδο βιαστικά και χωρίς εκείνον²³.

Για ό,τι είχε συμβεί στην Έφεσο ενημερώθηκε ο αυτοκράτορας από τον εκπρόσωπο του Κανδιδιανό, από τον Κύριλλο και από τον Ιωάννη Αντιοχείας. Στη συνέχεια ο αυτοκράτορας ακύρωσε τις αποφάσεις και των δύο πλευρών και απαίτησε συνάντηση από κοινού. Παρόλα αυτά ο Κύριλλος συνέχισε τις συνεδρίες της Συνόδου και ο αυτοκράτορας τον κήρυξε έκπτωτο μαζί με τον Νεστόριο όπως επίσης διέταξε τον κατ' οίκον περιορισμό τους. Βέβαια, ο Κύριλλος κατάφερε να διαφύγει στην Αλεξάνδρεια χωρίς όμως να επικυρωθούν οι αποφάσεις της Συνόδου από τον αυτοκράτορα. Η καθαίρεση του Νεστορίου ήταν η μόνη αποδεκτή απόφαση από τον αυτοκράτορα²⁴.

Μετά το συμβάν μεταξύ Κυρίλλου Αλεξανδρείας και Ιωάννη Αντιοχείας δημιουργήθηκε σχίσμα μεταξύ αλεξανδρινών και αντιοχειανών. Ο Κύριλλος ήθελε να

¹⁹ Ο.π.

²⁰ St. Runciman, *Η Βυζαντινή Θεοκρατία*, (Αθήνα: Εκδόσεις Δόμος, 2005), σ. 42. «Ο διαφιλονικούμενος όρος «Θεοτόκος» ήταν ευρέως αποδεκτός στην Αλεξανδρινή Σχολή. Ήταν συνέπεια της αντιδόσεως των ιδιωμάτων -communicatio idiomatum-, και εξέφραζε την αλήθεια ότι ο άνθρωπος ενώθηκε με το θείο Λόγο. Δίκαια ο ενσαρκωμένος ονομαζόταν Θεός». J. N. Kelly, *Early Christian Doctrines*, (New York, 1985), p. 311

²¹ Ο.π.

²² J. A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria: The Christological Controversy, its History, Theology, and Text*, (Leiden: Brill, 1994), p. 54-60

²³ Β. Ι. Φειδάς, *Εκκλησιαστική Ιστορία, Α'*, Αθήνα 1992, σ. 612

²⁴ J. A. McGuckin, *St. Cyril of Alexandria: The Christological Controversy, its History, Theology, and Text*, (Leiden: Brill, 1994), p. 54-60

ομολογήσει ο Ιωάννης τον όρο «Θεοτόκο» και να καταδικάσει την διδασκαλία του Νεστορίου, ενώ ο Ιωάννης ήθελε ο Κύριλλος να ανακαλέσει σημεία από τα Δώδεκα Κεφάλαια. Έγιναν αρκετές συσκέψεις και τελικά συντάχθηκε από τον Θεοδώρητο Κύρου το κείμενο με όνομα «Όρος των Διαλλαγών» το οποίο είναι και απόφαση της Γ' Οικουμενικής Συνόδου. Ο Κύριλλος συμφώνησε με το κείμενο και ο Ιωάννης έκανε τις προσθήκες που ζητούσε ο Κύριλλος, αποκαθιστώντας την σχέση τους. Έτσι λοιπόν, αυτές οι αιρετικές αποκλίσεις απορρίφθηκαν από τον «Όρο των Διαλλαγών» της Γ' Οικουμενική συνόδου²⁵.

Ο Κύριλλος αντιμετώπισε θεολογικά την επανεμφάνιση των ανθρωπομορφιτών αλλά κυρίως την προσπάθεια κάποιων αντιοχειανών που υποστήριζαν νεστοριανικές διδασκαλίες με μεταφράσεις έργων των Διοδώρου Ταρσού και του Θεοδώρου Μοψουεστίας. Η προσφορά του Κυρίλλου για την επίλυση του χριστολογικού προβλήματος ήταν τεράστια και με την δική του προσπάθεια καταδικάστηκαν οι νεστοριανικές αντιλήψεις. Κοιμήθηκε ειρηνικά το 444 μ.Χ. και η Εκκλησία μας τιμάει την μνήμη του στις 9 Ιουνίου αλλά και στις 18 Ιανουαρίου μαζί με τον Μεγάλο Αθανάσιο²⁶.

²⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Επιστολή προς Ιωάννην Αντιοχείας*, *Επιστ. 39 (34) – Προς Ιωάννην Αντιοχείας*, PG 77, 176CD-177A: Τό κείμενο τοῦ Ὁρου τῶν Διαλλαγῶν ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὁμολογοῦμεν τοιγαροῦν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν Μονογενῆ, Θεὸν τέλειον καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς καὶ λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰῶνων μὲν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτόν, δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Δύο γὰρ φύσεων ἔνωσις γέγονε, διὸ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοιαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν παρθένον Θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν Λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἐνανθρωπήσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνῶσαι ἑαυτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν. Τὰς εὐαγγελικὰς καὶ ἀποστολικὰς περὶ τοῦ Κυρίου φωνάς, ἴσμεν τοὺς θεολόγους ἄνδρας τὰς μὲν κοινοποιούντας ὡς ἐφ' ἐνὸς προσώπου, τὰς δὲ διαιροῦντας ὡς ἐπὶ δύο φύσεων· καὶ τὰς μὲν θεοπρεπεῖς κατὰ τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, τὰς δὲ ταπεινάς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ παραδίδοντας».

²⁶ Σ. Παπαδόπουλος, *Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας*, εκδ. Αποστολική Διακονία, 2004, σ. 27-40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β': Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ

Πριν αναλυθεί το έργο «Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας», θα πρέπει να αναφερθεί η διδασκαλία του Κυρίλλου για να κατανοηθεί λεπτομερώς η θεολογία του συγκεκριμένου έργου. Ο Κύριλλος ένας από τους μεγάλους πατέρες της Εκκλησίας βοήθησε σημαντικά στη διατύπωση του ορθόδοξου δόγματος. Η θεολογία του έχει βάση την Αγία Γραφή, την διδασκαλία των πατέρων της Εκκλησίας, αλλά και με ιδιαίτερη αφοσίωση στην Αποστολική παράδοση. Επηρεάστηκε ιδιαίτερα από τον ευαγγελιστή Ιωάννη τον οποίο και ερμήνευσε αρκετές φορές, από την προς εβραίους επιστολή αλλά και από τον Μέγα Αθανάσιο. Όσον αφορά την κοσμική σοφία διατηρεί μία ισορροπία καθώς δεν ενθουσιάζεται από αυτήν αλλά και δεν περιφρονεί τα λογικά επιχειρήματα²⁷.

Δέχεται ότι η γνώση του Θεού επιτυγχάνεται μερικώς μέσω της κτίσεως. Τονίζει ότι από τα σωματικά φθάνουμε στα πνευματικά και ότι όλα τα φαινόμενα έχουν το αίτιο τους στην θεία σοφία. Η γνώση είναι έμφυτη η οποία οδηγεί τον νου στην γνώση του Θεού. Δέχεται την ενότητα της ουσίας των τριών υποστάσεων του Θεού. Ως προς την θέληση των τριών υποστάσεων, η θέληση του Πατρός είναι η πηγή της θελήσεως, του Υιού συμφωνεί με εκείνη του Πατέρα και του Αγίου Πνεύματος είναι η τελείωση της θελήσεως. Ως προς τις άκτιστες ενέργειες του Θεού κάθε ενέργεια είναι κοινή και στις τρεις υποστάσεις, αλλά συγχρόνως και ιδιαίτερη της κάθε υπόστασης. Ενεργεί ο Πατέρας μέσω του Υιού εν Πνεύματι Αγίω²⁸.

Έντονη ενασχόληση είχε με το χριστολογικό δόγμα. Στην αρχή χρησιμοποιούσε την λέξη «σάρξ» αντί «άνθρωπος» ως προς την ανθρώπινη φύση του Χριστού αλλά εξαιτίας αυτής της ορολογίας θεωρήθηκε απολιναρίζουσα διδασκαλία, κατά την οποία υποστηρίζεται ότι ο Λόγος έλαβε μόνο την ανθρώπινη σάρκα²⁹. Όπως φαίνεται όμως αργότερα ο Κύριλλος διακήρυξε ότι το σώμα του Χριστού δεν ήταν

²⁷ J. A. McGuckin, *Saint Cyril of Alexandria the christological controversy. Its history, theology and texts*, (New York, 1994), p. 227. Π. Χρυσοφάκη, (μητρ. Θεσσαλονίκης) «Η διδασκαλία του Αγίου Κυρίλλου Πατριάρχου Αλεξανδρείας», *Πρακτικά ΙΘ' Θεολογικού Συνεδρίου* με θέμα «Ο ΑΓΙΟΣ ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ», (Θεσσαλονίκη 1999), σ. 28-32

²⁸ Ο.π.

²⁹ Κυρίλλος Αλεξανδρείας, *Εἰς Λουκᾶν*, PG 72, 492B

άψυχο, ούτε χωρίς νου αφού πρόκειται για την σωτηρία της ψυχής αλλά και του σώματος του ανθρώπου³⁰.

Ο νεστοριανισμός ταύτιζε την έννοια και το περιεχόμενο των όρων «φύσις», «υπόστασις» και «πρόσωπο». Ο Κύριλλος άλλοτε ταυτίζει την έννοια των όρων και άλλοτε την διακρίνει. Για παράδειγμα «Ἡ φύσις τοῦ Λόγου ἦγουν ἡ ὑπόστασις, ὃ ἐστὶν αὐτὸς ὁ Λόγος»³¹ και «δύο μεν φύσεις ηνώσθαι φάμεν, μετὰ δε γε την ένωσιν, ως ανηρημένης ἤδη της εις δύο διατομής, μίαν είναι πιστεύομεν την του Υιού Φύσιν, ως ενός, πλην ενανθρωπήσαντος και σεσαρκωμένου»³². Βέβαια για να μην θεωρηθεί ο Κύριλλος μονοφυσίτης θα πρέπει να δοθεί η σωστή ερμηνεία των παραπάνω. Ο Κύριλλος αναφέρει «ως ενός», δηλώνοντας το ένα πρόσωπο του Λόγου. Στο πρώτο μέρος οι δύο φύσεις σημαίνουν τις δύο ουσίες του Χριστού, την θεία και την ανθρώπινη, ενώ στο δεύτερο μέρος ο όρος «φύσις» σημαίνει το ένα πρόσωπο. Επομένως, ο Κύριλλος δεν απολιναρίζει αλλά προσπαθεί να δώσει το σωστό περιεχόμενο στην αιρετική διδασκαλία του Απολιναρίου³³.

Ο Κύριλλος δέχεται την τέλεια ανθρώπινη φύση του Χριστού, ψυχή και σώμα, αλλά δέχεται και την τέλεια θεότητα του. Αυτές οι δύο φύσεις ενώθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού, πραγματικά και ασυγχύτως και όχι ως «ένωση προσώπων» κατ'ευδοκίαν, όπως υποστήριζε ο Νεστόριος. Κατά την ένωση των δύο φύσεων έγινε και η αντίδοση των ιδιωμάτων. Η διδασκαλία της ασύγχυτης και αδιάσπαστης ένωσης των φύσεων στο ένα πρόσωπο του Χριστού έγινε η βάση για τις αποφάσεις της Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνας το 451 μ.Χ.

Για τον λόγο αυτό της ένωσης των δύο φύσεων η Μαρία πρέπει να ονομάζεται Θεοτόκος. Ο Νεστόριος κήρυττε κατά της χρήσης του όρου «Θεοτόκος» για την Παναγία όπως αναφέραμε. Ο Κύριλλος τονίζει ότι αν κάποιος ονομάζει την Μαρία Θεοτόκο τότε είναι ορθόδοξος³⁴. Βέβαια, η χριστολογία του Κυρίλλου έγινε η βάση της θεολογίας για τους μεταγενέστερους πατέρες της Εκκλησίας. Ο Κύριλλος υποστηρίζει ότι με την ενανθρώπιση του Λόγου, ο Θεός μεταβάλλει τον πεσμένο και

³⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 15

³¹Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Απολογητικός προς Ευνόμιον*, PG 76, 401

³²Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Επιστολή 40*, PG 77, 192

³³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 15-16

³⁴Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Ομιλία 15*, PG. 77, 1093

παλαιό άνθρωπο σε νέο και αναγεννημένο πνευματικά. Όλοι οι πιστοί είναι μέρος του σώματος της Εκκλησίας που συγκροτείται από το Άγιο Πνεύμα και μετέχουν στη μετάληψη του σώματος και του αίματος του Χριστού. Η αναγέννηση αυτή είναι ανώτερη από την πτώση του Αδάμ, αφού γίνεται από τον ίδιο τον Χριστό, τον δεύτερο Αδάμ, και μεταβάλλει τον άνθρωπο από την πτωτική του κατάσταση στη νέα ζωή εν Αγίω Πνεύματι³⁵.

Πριν από την διαμάχη με τον Νεστόριο, η θεολογία του Κυρίλλου ήταν επηρεασμένη από την διδασκαλία του Μεγάλου Αθανασίου και λιγότερο από των Καππαδοκών πατέρων. Ο Κύριλλος τονίζει την ενότητα και την ταυτότητα της ουσίας των τριών προσώπων αλλά και την κοινή θέληση και την κοινή ενέργεια τους. Επισήμαινε ότι στα όρια της λογικής συνειδήσεως η θεία ουσία και τα μυστικά της θελήσεως του Θεού είναι ακατάληπτα από τον άνθρωπο και κατανοεί το απρόσιτο της θείας φύσεως. Η θεολογική του σκέψη διαμορφώνεται επίσης, από την θεολογία του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου, από την προς Εβραίους επιστολή αλλά και από τον Άγιο Ειρηναίο. Επηρεασμένος από τον Ειρηναίο διατυπώνει τον παλαιό και νέο Αδάμ και τονίζει ότι ο Χριστός ως ο δεύτερος Αδάμ θα ανακαινίσει τον άνθρωπο. Τονίζει ότι όπως από την πτώση του πρώτου Αδάμ κληρονόμησε η ανθρώπινη φύση τα πάθη και την φθορά, έτσι με τον δεύτερο Αδάμ κληρονόμησε η ανθρώπινη φύση την απάθεια και την αφθαρσία μέσω του οποίου σώζεται το ανθρώπινο γένος³⁶.

Ο Γ. Φλορόφσκυ σημειώνει ότι για τον Κύριλλο Αλεξανδρείας «ή ύψιστη αλήθεια της πίστεως μας είναι ή τριαδική φύση του Θεού και ή αλήθεια αυτή αποκαλύπτεται μόνο εν Χριστώ και διά του Χριστού. Αυτή είναι ή ουσιαστική καινότητα του Χριστού. Η Τριαδική αλήθεια είναι συγχρόνως ένα μυστήριο που δεν μπορεί να κατανοηθεί πλήρως, που γίνεται αποδεκτό στην πίστη και διασαφηνίζεται μόνο εν μέρει με τις άτελες αναλογίες της κτιστής φύσεως»³⁷.

Με την εμφάνιση των αιρετικών αποκλίσεων του Νεστορίου, ο Κύριλλος δίδασκε την καθ' υπόστασιν ένωση της θεότητας και της ανθρωπότητας στο πρόσωπο του Χριστού. Η διδασκαλία αυτή είχε διατυπωθεί από τους Καππαδόκες πατέρες και ο Κύριλλος την υποστήριζε αλλά δεν χρησιμοποίησε την ορολογία τους που είχαν

³⁵ Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας* 17, PG 68, 1076

³⁶Ε. Αρτέμη, *Το μυστήριο της ενανθρωπήσεως στους δύο διαλόγους, «Περί της ενανθρωπήσεως του Μονογενοῦς» και «Ότι εἶς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας*, Αθήνα 1999, σ. 27-31

³⁷Γ. Φλορόφσκυ, *Οἱ βυζαντινοί πατέρες τοῦ 5ου αἰῶνα*, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 488

διασαφηνίσει τους όρους φύσις, ουσία, πρόσωπο, υπόσταση. Ο Κύριλλος είχε έντονη χριστολογική σκέψη που τον απασχολούσε τόσο πριν την νεστοριανική διαμάχη, όσο και μετά από αυτήν. Η ενανθρώπιση του Χριστού αποτελεί το κύριο γεγονός της λύτρωσης του ανθρώπου³⁸.

Ο Νεστόριος δεν υποστήριζε την πραγματική ένωση των δύο φύσεων του Χριστού αλλά τόνιζε ότι έγινε «κατ' ευδοκίαν» ένωση με αποτέλεσμα να απορρίπτεται η πραγματική ένωση των δύο φύσεων στο πρόσωπο του Χριστού³⁹. Ο Κύριλλος τόνιζε ότι οι δύο φύσεις του Χριστού ενώθηκαν χωρίς να αλλοιωθεί καμία από τις δύο. Άρα, στο πρόσωπο του Χριστού υπάρχουν δύο φύσεις, θεία και ανθρώπινη, χωρίς να υποστούν «κράσιν ή μίξιν»⁴⁰.

Ο Κύριλλος αναφέρει σε κάποιο άλλο έργο του: «Οὐκοῦν ἐκ δυοῖν μὲν πραγμάτων ὁμολογουμένως Θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ὁ Ἐμμανουήλ. Πλήν εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς τέ καὶ ἀληθῶς Υἱός, Θεός τε ὁμοῦ καὶ ἄνθρωπος οὐ θεοποιηθείς ἐν ἴσῳ τοῖς κατὰ χάριν, Θεός δέ μᾶλλον ἀληθινός ἐν ἀνθρωπείᾳ μορφῇ πεφηνῶς δι' ἡμᾶς»⁴¹.

Σε αντίθεση με τον Απολινάριο, ο οποίος υποστήριζε ότι η σάρκα που έλαβε ο Λόγος του Θεού, δεν είχε ψυχή και λογικό νου, ο Κύριλλος τόνιζε ότι: «ἡ ἐνωθεῖσα τῇ θείᾳ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἦτο τελεία, ἐκ σώματος καὶ ψυχῆς λογικῆς»⁴². Ο Λόγος του Θεού έλαβε τέλεια την ανθρώπινη φύση, σώμα και ψυχή λογική, χωρίς την αμαρτία⁴³. Η σάρκα που έλαβε ο Λόγος ήταν δική του και όχι κάποια ξένη και κατανοούμε ότι η ανθρώπινη φύση του Κυρίου δεν υπήρξε ποτέ μόνη της αλλά ξεκίνησε μέσα στη μήτρα της Παναγίας και ενώθηκε αμέσως με αυτήν ο Λόγος, εξ άκρας συλλήψεως⁴⁴.

Ο Κύριλλος αντίθετα από τον Απολιναρισμό, τόνιζε την πληρότητα της ανθρωπότητας του Χριστού, και αντίθετα από τον Νεστοριανισμό, τόνιζε την

³⁸Ε. Αρτέμη, *Το μυστήριο της ενανθρωπήσεως στους δύο διαλόγους, «Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς» και «Ὅτι εἶς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας*, Αθήνα 1999, σ. 32

³⁹C. Dratselas, «*Questions of Christology of Saint Cyril of Alexandria*», reprinted from Abba Salama, a review of the Associationon Ethio-Hellenic Studies, vol. VI, Athens 1974, p.4

⁴⁰Κυρίλλου, *Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς*, SC97, 694^{26-27, 31-32} (=PG 75, 1220AB)

⁴¹Κυρίλλου, *Ἐπιστ. 1: Πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, Πατράσι μοναχοῖς καὶ τοῖς σύν ὑμῖντόν μονήρη βίον ἀσκοῦσι*, PG77, 28D

⁴²Κυρίλλου, *Ἐόρτιος ἐπιστολή*, VIII, ΣΤ', SC392, 572⁴²⁻⁴⁴ (=PG77, 572D)

⁴³Κυρίλλου, *Ἐπιστ. 4η-Ἐπιστολή δευτέρα προς Νεστόριον*, ACO, τ. 1, I, 1, σ. 266-19 (=PG 77, 45AC)

⁴⁴Α. Θεοδώρου, *Ἡ Χριστολογική ὀρολογία καὶ διδασκαλία Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ Θεοδωρήτου Κύρου*, Αθήνα 1955, σ.48

πραγματική καθ' υπόστασιν ένωση των δύο φύσεων στο πρόσωπο του Θεού Λόγου⁴⁵. Βέβαια η φράση «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» έγινε η αιτία να κατηγορηθεί ο Κύριλλος ως ακόλουθος του Απολιναρίου. Εκείνος, όμως προσπαθεί να ερμηνεύσει ορθόδοξα αυτή την φράση εννοώντας τον ένα Θεό Λόγο που έλαβε την ανθρώπινη φύση άνευ φυρμού και συγκράσεως και άρα άνευ μειώσεως και υποκλοπής αυτής⁴⁶.

Ο Κύριλλος καταλήγει ότι το πρόσωπο του Χριστού είναι ένα και έχει δύο φύσεις. Η θεία φύση του υπάρχει προαιωνίως, όμως μέσα στον χρόνο και την ιστορία ο Υιός και Λόγος του Θεού έλαβε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση, με αποτέλεσμα η προαιώνια θεία φύση να ενωθεί ασυγχύτως με την «έν χρόνω» ανθρώπινη⁴⁷. Η ανθρώπινη φύση του Χριστού ξεκίνησε θαυματουργικά και ενώθηκε με την θεία «έξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως»⁴⁸ στη μήτρα της Παρθένου⁴⁹. Γι' αυτό ο Κύριλλος χαρακτηρίζει τον Χριστό ως «εἷς σεσαρκωμένος καί ἐνανθρωπήσας ἐκ Θεοῦ Πατρός Λόγος»⁵⁰, «εἷς τε καί ὁ αὐτός πρό μὲν τῆς σαρκώσεως γυμνός ἔτι ὁ Λόγος, μετὰ δέ γε τὴν ἀπότεξιν τὴν ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου σεσαρκωμένος καί ἐνανθρωπήσας»⁵¹, «εἷς Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁμοιογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐνανθρωπήσας καί σεσαρκωμένος»⁵², τα οποία ισοδυναμοῦν με την φράση «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη»⁵³.

Η θεολογική διδασκαλία του Κυρίλλου είναι πολύ σημαντική και έπρεπε να αναφερθεί για την κατανόηση της προσωπικότητας του αλλά και την ανάλυση του έργου του «Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας» το οποίο

⁴⁵Ε. Αρτέμη, *Το μυστήριο της ἐνανθρωπήσεως στους δύο διαλόγους, «Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς» και «Ὅτι εἷς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας*, Αθήνα 1999, σ. 36

⁴⁶Ιω. Ν. Καρμίρης, *Εἰσηγήσεις ἐνώπιον τῶν διασκέψεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων*, Ἀθήναι 1970, σ.32

⁴⁷Ε. Αρτέμη, *Το μυστήριο της ἐνανθρωπήσεως στους δύο διαλόγους, «Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς» και «Ὅτι εἷς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας*, Αθήνα 1999, σ. 39

⁴⁸Κυρίλλου, *Ἐπιστολήν - Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας*, PG77, 177A

⁴⁹Ιω. Ν. Καρμίρης, *Εἰσηγήσεις ἐνώπιον τῶν διασκέψεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων*, Ἀθήναι 1970, σ.34

⁵⁰Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 46η – Πρὸς Σούκενσον*, ACO, τ. 1, I, 6, σ.159¹²⁻¹⁶, 162²⁻¹⁰ (=PG77, 241A, 245A)

⁵¹Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 50η*, PG77, 308AB

⁵²Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 41η*, PG77, 217B

⁵³Ιω. Ν. Καρμίρης, *Εἰσηγήσεις ἐνώπιον τῶν διασκέψεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων*, Ἀθήναι 1970, σ.34

είναι κυρίως χριστοκεντρικό και χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό η χριστολογική διδασκαλία του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ': ΤΟ ΕΡΓΟ “ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΚΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ”

Το έργο “Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας” ανήκει στα ερμηνευτικά έργα του αγίου Κυρίλλου και πρόκειται για μία τυπολογική αρμονία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Εξελίσσεται με μορφή διαλόγου ανάμεσα στον Κύριλλο και κάποιου Παλλάδιου. Ο Παλλάδιος παρουσιάζει τον προβληματισμό του για τις αντιθέσεις μεταξύ διάφορων χωρίων της Καινής και της Παλαιάς Διαθήκης, όπου φαίνεται στο ένα μέρος ότι ο Κύριος ήρθε για να συμπληρώσει τον νόμο και τους προφήτες και στο άλλο ότι η Παλαιά αντικαταστάθηκε από την Νέα, της οποίας η λατρεία είναι πνευματική. Στη συνέχεια του διαλόγου ο Παλλάδιος συνήθως ρωτάει τον Κύριλλο ή συμφωνεί μαζί του⁵⁴.

Ο Κύριλλος χρησιμοποιώντας αποσπάσματα της Παλαιάς Διαθήκης παρουσιάζει ότι το Ευαγγέλιο κατήργησε το γράμμα του νόμου αλλά τονίσθηκε το πνεύμα του και ότι οι Ιουδαϊκοί θεσμοί είναι προτυπώσεις της πνευματικής λατρείας του Χριστιανισμού. Οδοδείκτης για την λύση του προβλήματος είναι ο λόγος του Κυρίου προς τον Ιωάννη «ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»⁵⁵.

Το έργο διαιρείται σε 17 βιβλία κατά θέματα που ονομάζονται «λόγοι». Ξεκινάει και τονίζει την ανάγκη απελευθέρωσης του ανθρώπου από την φαυλότητα και την αιχμαλωσία στην αμαρτία, στην οποία εισήλθε με την πτώση των πρωτοπλάστων (Λόγος 1). Συνεχίζει με την περιγραφή της δικαίωσης μέσω της χάριτος του Χριστού (Λόγοι 2 και 3), στην οποία συνεισφέρει και η ανθρώπινη βούληση με την προσκόλληση σε Εκείνον (Λόγοι 4 και 5). Επίσης, παρουσιάζει ότι είναι αναγκαία η πίστη και η αγάπη στον Θεό (Λόγος 6) αλλά και στον πλησίον (Λόγοι 7 και 8). Στη συνέχεια αναλύει περί Εκκλησίας και ιεροσύνης (Λόγοι 9-13), περί καθαρότητας και πνευματικής λατρείας (Λόγοι 14-16) και τέλος περί των ιουδαϊκών εορτών (Λόγος 17). Το έργο συγγράφηκε πιθανώς πριν από το 428 μ.Χ. Το τελευταίο μέρος του 6ου βιβλίου αλλά και το 7ο βιβλίο σώζονται και σε πάπυρο 48

⁵⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 17-18

⁵⁵Ιω. 4, 23

φύλλων του 6ου αιώνα. Επίσης, υπάρχει συριακή μετάφραση ολόκληρου του έργου που χρονολογείται τον 7ο αιώνα.

γ.1 ΛΟΓΟΣ Α΄

Στον πρώτο λόγο που έχει τίτλο «Για την κατολίσθηση του ανθρώπου στην φαυλότητα και την αιχμαλωσία του στην αμαρτία, καθώς και για την κλήση και την επιστροφή του με τη μετάνοια και την επάνοδο του στην καλύτερη ζωή»⁵⁶ ξεκινάει με τον Παλλάδιο να πηγαίνει προς τον Κύριλλο κρατώντας το ευαγγέλιο του Ματθαίου και του Ιωάννη με σκοπό να τον ρωτήσει για τους προβληματισμούς του χρησιμοποιώντας χωρία της Καινής Διαθήκης. Συγκεκριμένα τον προβληματίζει αν τελικά συμπληρώνεται ή καταργείται ο νόμος της Παλαιάς Διαθήκης. Ο Κύριλλος χαρακτηριστικά τονίζει ότι ο νόμος έχει μετατραπεί μάλλον σε ένδειξη αλήθειας και χρησιμοποιεί τον λόγο του Αποστόλου Παύλου όπου τονίζει «νόμον οὐν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο, ἀλλὰ νόμον ἰστῶμεν»⁵⁷.

Συμπληρώνει ότι ο νόμος είναι παιδαγωγός και οδηγεί άριστα στο μυστήριο του Χριστού. Στη συνέχεια προσπαθεί μέσα από τον λόγο του Κυρίου και με κάποια παραδείγματα που παρουσιάζουν την σταδιακή εξέλιξη των δημιουργημάτων των επαγγελματιών δεξιότεχνών μέχρι τελικά εκείνα να φθάσουν στην τελική τους μορφή, με σκοπό να αποδείξει ότι ο Χριστός συμπλήρωσε και ολοκλήρωσε τον νόμο. Ο Παλλάδιος συμφωνεί με τα επιχειρήματα του Κυρίλλου⁵⁸.

Ο Κύριλλος επισημαίνει ότι οι αντιλήψεις των Ιουδαίων δεν μπορούσαν να διακρίνουν εκείνο που ήταν κρυμμένο πίσω από το γράμμα του νόμου. Έτσι ακολουθούσαν τον νόμο μόνο επιφανειακά χωρίς να μπορούν να διακρίνουν το βαθύτερο νόημα του. Ο Παλλάδιος σε αυτό το σημείο ρωτάει γιατί δεν δόθηκε από την αρχή το νέο ευαγγέλιο και αντί αυτού νομοθετήθηκαν νόμοι και σκιές. Ο Κύριλλος απαντάει και πάλι ότι χρειαζόταν παιδαγωγία και ότι δεν ήταν έτοιμοι για να δεχθούν το νέο ευαγγέλιο παρομοιάζοντας αυτήν την πνευματική πρόοδο με την

⁵⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 21

⁵⁷Ρωμ. 3, 31

⁵⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 27-31

στερεά τροφή που είναι για του τέλειους ενώ το γάλα είναι πιο κατάλληλο για τα νήπια επηρεασμένος από την Προς Εβραίους επιστολή⁵⁹.

Συνεχίζει ότι ο νόμος για τους παλαιούς χαραχτηκε σε λίθινες πλάκες ενώ σε εκείνους που πίστεψαν στον Χριστό η γνώση του αγαθού είναι γραμμένη μέσα στις καρδιές τους. Και ενώ ο Κύριλλος τονίζει ότι είναι δύσκολο να ερευνηθεί σε βάθος η αλήθεια του Θεού διότι κάποια σημεία δεν θα είναι κατανοητά από την ανθρώπινη αντίληψη, συνεχίζει με προσευχή στον Θεό για να τον φωτίσει να δει το νόημα του νόμου του⁶⁰. Όμως, πρώτα πρέπει να αναφέρει την παρεκτροπή του ανθρώπου στην αμαρτία και πως θα απομακρυνθεί από εκείνη την αιχμαλωσία έτσι ώστε να ανυψωθεί ξανά στην αρχική κατάσταση. Για να παράγει ο άνθρωπος πνευματικούς καρπούς θα πρέπει να έχει απαλλαγεί από την αιχμαλωσία των παθών και ο νους να είναι ελεύθερος. Συνεχίζει επισημαίνοντας ότι ο άνθρωπος πλάσθηκε ελεύθερος αλλά ήταν επιρρεπής στην παρεκτροπή των επιλογών του. Έπρεπε δηλαδή η αρετή να επιτελείται προαιρετικά και όχι αναγκαστικά⁶¹.

Στη συνέχεια ξεκαθαρίζει ότι με την εμφύσηση του Αγίου Πνεύματος που έδωσε ζωή στον άνθρωπο δεν μεταπλάστηκε το πνεύμα σε ψυχή και μετατέθηκε στην φύση του ανθρώπου αλλά η κορωνίδα της δημιουργίας έλαβε ως ψυχή μία ανέκφραστη δύναμη και κατακοσμήθηκε από την πρώτη στιγμή με την δωρεά του Αγίου Πνεύματος. Αφού κατακοσμήθηκε έτσι το δημιούργημα του Θεού, του χάρισε την δυνατότητα να ζει στον παράδεισο, όμως έπρεπε να προφυλαχτεί έτσι ώστε να μην παρασυρθεί από την αλαζονεία γι' αυτό και του δόθηκε ο νόμος της εγκράτειας για να θυμάται τον Κύριο και τα προστάγματα του⁶².

Παρουσιάζει ως υπεύθυνο της πτώσης τον σατανά που είναι ο πατέρας της αμαρτίας και του φθόνου και καταλήγει ότι ο καθένας πειράζεται παρασυρμένος και δελεασμένος από την δική του επιθυμία. Έπειτα η επιθυμία συλλαμβάνει και γεννά την αμαρτία η οποία οδηγεί στον θάνατο. Το αποτέλεσμα της περιφρόνησης της χάρις του Θεού είχε ως αποτέλεσμα την πτώση του ανθρώπου στην φθορά. Ο Θεός μπορεί να ελευθερώσει τον άνθρωπο από την δουλεία και τα πάθη διότι ο άνθρωπος

⁵⁹ Εβρ. 5, 12-14

⁶⁰ Ψαλμ. 118, 18

⁶¹ Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 31-39

⁶² Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 39-41

είναι ασθενής και επιρρεπής στην αμαρτία⁶³. Όταν ο νους και η καρδιά του ανθρώπου δεχθεί την κοσμική ηδονή τότε απομακρύνεται από τον Θεό και γίνεται ευάλωτος σε δαιμονικές υποδουλώσεις. Εφόσον ο άνθρωπος είναι ελεύθερος να επιλέξει μεταξύ καλού και κακού θα πρέπει να αποφεύγει με γενναιότητα τη μαλθακότητα στη φαυλότητα και πρέπει να απορρίπτει τις ηδονές που προσφέρουν οι εχθροί έτσι ώστε να μην γίνει υποχείριος αυτών⁶⁴. Χαρακτηριστικά τονίζει ότι η δύναμη της φαυλότητας πραγματοποιείται με δύο τρόπους. Ή με τις εξωτερικές ηδονές ή με τις εσωτερικές που πηγάζουν από μέσα μας.

Είναι επιτακτική ανάγκη ο άνθρωπος να επιστρέψει στην αρετή χωρίς να ποθεί τη ζωή του κόσμου. Θα πρέπει να καθαρίσει την μόλυνση της ψυχής και του σώματος από την αμαρτία και να μην θεωρεί τα πρόσκαιρα ανώτερα από τα αιώνια. Όταν αποκολληθεί ο άνθρωπος από τις κοσμικές ηδονές τότε μπορεί με την χάρη του Θεού να έχει δυνατό και αγαθό νου για να μπορεί να προσφέρει θυσίες πνευματικές. Εφόσον καθαρισθεί ο νους δεν θα πρέπει να επιστρέφει στην φαυλότητα αλλά να επιμένει και να βαδίζει ο άνθρωπος στην οδό της σωτηρίας και να διαφεύγει από το κακό. Τονίζει ο Κύριλλος ότι πρέπει βήμα-βήμα και ανάλογα τις δυνατότητες του καθενός να προσπαθεί να πλησιάζει στην τέλεια ζωή⁶⁵. Παρουσιάζει το τέλειο πρότυπο ζωής και την κατ'οικονομία που πραγματοποιείται στους ανθρώπους λόγω των αδυναμιών τους. Πρέπει λοιπόν ο άνθρωπος να ξεφεύγει από καθετί που τον σκοτίζει όπου εξουσιάζεται από τον πονηρό και να έχει μία καθαρότερη και έννομη ζωή όπου δεν υποτάσσεται στους δαίμονες. Τότε θα μπορεί να προσφέρει ως θυσία στον Θεό τους καρπούς της δικαιοσύνης. Αν ο νους ησυχάζει και έχει απομακρυνθεί από του κοσμικούς σκοτασμούς και έχει απαλλαγθεί ο οφθαλμός από εκείνα που οδηγούν στην νεκρότητα και την φθορά, τότε μπορεί ο άνθρωπος να προσφέρει θυσία καθαρή στον παντοκράτορα Θεό⁶⁶.

⁶³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 41-43

⁶⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 45-47

⁶⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 59-79

⁶⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 81-101

Ενώ ο σατανάς προσπαθεί να ξεριζώσει κάθε αγαθή επιθυμία και επιχειρεί να απομακρύνει τον άνθρωπο από οποιαδήποτε σκέψη που οδηγεί σε αυτή, μας προτρέπει προς την αγαθή θέληση ο νόμος του Θεού ο οποίος είναι ακατανίκητος και μας δυναμώνει την πίστη αφού ο Θεός είναι αληθινά σωτήρας και λυτρωτής μας. Η πίστη οδηγεί στο αγαθό όμως ο άνθρωπος πρέπει να προσφέρει όλη την ύπαρξη του στον Θεό έτσι ώστε να μπορεί να προσπεράσει τις παγίδες του πονηρού. Με την ανδρεία και την φρόνηση και την κατά Θεό απλότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί η απομάκρυνση από την αμαρτία και να επιτευχθεί η ζωή του αγιασμού⁶⁷.

γ.2 ΛΟΓΟΣ Β'

Στον δεύτερο λόγο που έχει τίτλο «Ότι είναι αδύνατο να διαφύγει κανείς αλλιώς τον θάνατο από την αμαρτία και την τυραννική εξουσία του διαβόλου, παρά μόνο με τον αγιασμό κατά Χριστόν, και ότι η δικαίωση δεν υπάρχει στον νόμο, αλλά στον Χριστό»⁶⁸ ξεκινάει με την συνέχεια και την επιβεβαίωση του προηγούμενου λόγου ότι ο άνθρωπος θα πρέπει να απομακρύνεται από τις αισχρές επιθυμίες και να επιδιώκει τα καλύτερα. Απορρίπτοντας την φιληδονία της κοσμικής ζωής, θα πρέπει να βιαστούμε να προσφέρουμε θυσία στον Θεό και να ασκούμε λατρεία προς αυτόν ήσυχη και ολοκάθαρη και ανεπηρέαστη από μολυσμούς⁶⁹.

Ο Χριστός είναι ο διδάσκαλος πάνω από τον νόμο και ο δωρητής της πνευματικής ελευθερίας. Ο νόμος δεν δικαιώνει αλλά μάλλον κατακρίνει και ενοχοποιεί σε περίπτωση παράβασης. Κάθε δικαίωση γίνεται με την πίστη στον Χριστό και η πνευματική τελείωση με αγιασμό ολοκληρώνεται μέσω αυτού και από αυτόν. Στον Χριστό λοιπόν βρίσκουμε την δικαίωση μέσω της πίστεως και λυτρωνόμαστε από την νοητή δουλεία. Ο Παλλάδιος ρωτάει τον Κύριλλο αν ο νόμος ήταν άνοηλος για να συμπληρώσει εκείνος ότι δόθηκε για βοήθεια και παιδαγωγία αλλά δεν μπορεί να δικαιώσει τον άνθρωπο παρά μόνο να τον βοηθήσει έτσι ώστε να συνειδητοποιήσει της αμαρτίες του⁷⁰. Έπρεπε να προηγηθεί ο νόμος που επισήμαινε την αμαρτία σαν ελεγκτής κι αυστηρός κατήγορος της γενικής ασθένειας όλων, ώστε

⁶⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 103-121

⁶⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 123

⁶⁹Ο.π.

⁷⁰Ρωμ. 3, 19-20

να μην παραγνωρίζεται και το μέγεθος της θείας καλοσύνης που μας δόθηκε μέσω του Χριστού. Ο Κύριλλος επαναλαμβάνει αρκετές φορές ότι ο νόμος δόθηκε για παιδαγωγία. Είναι προτιμότερο για τον Θεό η αγάπη προς τους αδερφούς που οδηγεί στην γνώση του Χριστού αλλά και του Πατέρα μέσω εκείνου, από το σφάξιμο ενός προβάτου. Επομένως, οι καρποί εκείνων που έχουν δικαιωθεί από την πίστη τους προς τον Θεό, είναι η συνεχής δοξολογία προς Εκείνον και η άμεμπτη ζωή τους ως καθαρό και ευωδιαστό θυμίαμα⁷¹.

Μία χαρακτηριστική παρομοίωση που κάνει ο Κύριλλος είναι με τις κόρες του Λάβαν. Η Λεία είχε ασθενική όραση και η Ραχήλ είχε ωραίο πρόσωπο. Ο Ιακώβ αγαπούσε την Ραχήλ αλλά πριν από αυτήν του δόθηκε ως γυναίκα η Λεία. Η Ραχήλ ήταν νεότερη και πιο ωραία. Εδώ ο Κύριλλος θέλει να παρομοιάσει την Λεία με την συναγωγή και τον νόμο ενώ την Ραχήλ με το κάλλος της Εκκλησίας⁷². Δεν θα δει κανείς το θείο και άφθαρτο κάλλος με την παιδαγωγία του νόμου αλλά από την πίστη στον Χριστό θα βιώσει την παρουσία του Θεού στην ύπαρξη του⁷³.

Μία άλλη πολύ σημαντική παρομοίωση του Κυρίλλου που παρουσιάζει την πτώση του ανθρώπου και την επάνοδο του στην αρχική κατάσταση μέσω του Χριστού είναι η αναφορά στο ραβδί του Μωυσή⁷⁴. Χαρακτηριστικά τονίζει ότι το ραβδί συμβολίζει τον άνθρωπο που βρισκόταν μέσα στην δόξα της βασιλείας και στο χέρι του Δημιουργού. Η πτώση του ανθρώπου με το προπατορικό αμάρτημα παρομοιάζεται με την πτώση του ραβδιού στη γη από τον Μωυσή το οποίο μετατράπηκε σε φίδι. Στη συνέχεια ο Μωυσής έπιασε το φίδι από την ουρά και ξανά έγινε ραβδί συμβολίζοντας την επάνοδο του ανθρώπου στην αρχική κατάσταση από τον Χριστό. Η ουρά συμβολίζει τα έσχατα μέρη αλλά η μετατροπή σε ραβδί έγινε σε όλο το μέρος του φιδιού μέχρι την κεφαλή του. Αυτό συμβολίζει ότι ο Χριστός

⁷¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 129-149

⁷²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 157

⁷³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 159

⁷⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 161

πραγματοποιεί την επάνοδο στην αρχική κατάσταση σε όλο το ανθρώπινο γένος από την αρχή της πτώσης έως τα έσχατα⁷⁵.

Καταλήγει ότι ο θάνατος του Χριστού νίκησε την αμαρτία και τον θάνατο που επιφέρει και οι μέτοχοι της μυστικής ευλογίας νικούν την φθορά εξαιτίας του αναστάντος Χριστού. Όπως τονίζει ο λόγος του Κυρίου «ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κάκεινος ζήσεται δι' ἐμέ»⁷⁶ φαίνεται ξεκάθαρα ὅτι ὁ Χριστὸς σώζει τὴν ἀνθρώπινη φύση ἀπὸ τὴν φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Ἐπομένως, ὁ Χριστὸς δικαιώνει καὶ ἀπολυτρώνει τὸν ἄνθρωπο που μένει ενωμένος με Εκείνον μέσω των μυστηρίων της Εκκλησίας καὶ ιδιαίτερα με τὴν Θεία Ευχαριστία.

γ.3 ΛΟΓΟΣ Γ'

Στον τρίτο λόγο που ἔχει τίτλο «Ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ διαφύγουμε τὸν θάνατο ἀπὸ τὴν αμαρτία καὶ τὴν ἐξουσία τοῦ διαβόλου, ἀν ὄχι με τὸν ἀγιασμό τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι ἡ δικαίωση δὲν γίνεται με τὸν νόμο, ἀλλὰ με τὸν Χριστό»⁷⁷ παρατηρεῖται ὅτι ὁ τίτλος τοῦ εἶναι παρόμοιος με τὸν τίτλο τοῦ δευτέρου λόγου καὶ μπορεῖ νὰ κατανοηθεῖ ὅτι εἶναι συνέχεια αὐτοῦ. Συνεχίζει με παραδείγματα ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη γιὰ νὰ παρομοιάσει ἐκεῖνα τὰ γεγονότα με τὴν δικαίωση που πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸν Χριστό καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν νόμο. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἡ πορεία που ἀκολούθησαν γιὰ νὰ φθάσουν στὴν γῆ τῆς ἐπαγγελίας. Ὁ Θεὸς ἔδωσε ἐντολὴ νὰ πορευθοῦν κυκλικά, ἀκολουθώντας τὸν δρόμο που οδηγεῖ μέσω τῆς ἐρήμου στὴν ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν σύντομο δρόμο μέσω τῆς γῆς τῶν Φιλισταίων γιὰ νὰ μὴν συναντήσουν πόλεμο ἀπὸ ἐκείνους καὶ δειλιάσουν⁷⁸. Με μακρὺ καὶ κυκλικὸ δρόμο ἦταν

⁷⁵Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 165-169

⁷⁶Ἰω. 6, 54-57

⁷⁷Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 191

⁷⁸Ἐξ. 13, 17

παιδαγωγός ο νόμος ενώ ο Χριστός μας έδειξε τον ευθύ και σύντομο δρόμο, δηλαδή τον δρόμο της πίστεως.

Όλος ο σκοπός της θεόπνευστης Γραφής αποβλέπει στο μυστήριο του Χριστού γιατί η κατάληξη του νόμου και των προφητών είναι ο Χριστός. Ο άνθρωπος αν περιβληθεί την ουράνια δύναμη λαμβάνοντας την χάρη, θα αντιμετωπίσει σθεναρά εκείνους που θέλουν να τον καταδιώξουν πνευματικά και θα πολεμήσει γενναία και θα αποκρούσει εύκολα τις εξεγέρσεις των αντιπάλων με την βοήθεια του Χριστού. Γιατί δεν πρόκειται να επιτευχθεί η νίκη χωρίς Εκείνον. Οι καθιστάμενοι τέλει από τον Χριστό ανεβαίνουν σε φρόνηση ανώτερη από την παιδαγωγία του νόμου. Η τελείωση του Χριστού και η δύναμη των μυστηρίων του, κάνει τον άνθρωπο σοφό και νικητή έναντι των αμαρτιών. Τα μέλη της Εκκλησίας γίνονται τέλει προς αγιασμό με τον ζωντανό άρτο δηλαδή με τον Χριστό⁷⁹. Ο Χριστός πέθανε για χάρη όλων και έδωσε την ζωή του ως αντάλλαγμα για την σωτηρία των ανθρώπων και περιόρισε την κακοτροπία του διαβόλου και σταμάτησε κατά κάποιο τρόπο την κατηγορία της αμαρτίας που τυραννούσε. Επομένως, η πίστη στον Χριστό είναι αυτή που δικαιώνει και λυτρώνει τον άνθρωπο⁸⁰.

γ.4 ΛΟΓΟΣ Δ'

Στον τέταρτο λόγο που έχει τίτλο «Ότι, όποιος έχει κληθεί από τον Θεό προς δικαίωση και έχει λυτρωθεί, πρέπει να βαδίζει τον δρόμο του Θεού, και αφού εγκαταλείψει τη μαλθακότητα που οδηγεί στην φαυλότητα, να βιάζεται να ζει μάλλον σύμφωνα με τον νόμο και με ανδρεία»⁸¹ ο Κύριλλος τονίζει ότι ο άνθρωπος πρέπει να είναι γενναίος έναντι της φαυλότητας και της αμαρτίας και να έχει τόλμη προς την αρετή αφού έχει μεγάλη δυνατότητα με την βοήθεια του Χριστού⁸². Πρέπει ο καθένας να αγωνιστεί με όλη την δύναμη του και να κοπιήσει για να σωθεί η ψυχή του η οποία είναι πολυτιμότερη από όλα όπως τονίζει ο ίδιος ο Κύριος «τί γάρ ωφελείται

⁷⁹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 193-221

⁸⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 231-241

⁸¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα Ι*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 243

⁸²Ο.π.

ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»⁸³.

Ἡ λαμπρὴ φήμη δίνεται σε ἐκείνους που ἀθλούνται ὀρθὰ και συστηματικὰ και ὄχι σε ἐκείνους που με ευχαρίστηση ἐπιδίδονται στις ἀπολαύσεις και προτιμοῦν τὴ ζωὴ τῆς ραθυμίας στη θέση τῆς ἀριστῆς ζωῆς. Χωρὶς ἀγῶνες κανένας δεν μπορεῖ να κερδίσει τὴν δόξα. Πρέπει ὁ ἄνθρωπος να προχωράει κατευθείαν προς τα ἀξιέπαινα και να ἐπιδιώκει τὴν ἀνδρεία και τὴν εὐψυχία που οδηγεῖ στην ἀρετὴ. Ὅσοι ἀγαποῦν τὴν ἀρετὴ, εἶναι ἀγαθοὶ και ποθοῦν τὴν ουράνια δόξα και λαχταροῦν να ἐπιτύχουν τὴν αἰώνια ζωὴ, ἀντιμετωπίζουν με γενναιότητα και τόλμη τα πάθη τους. Ἡ ἀγάπη οδηγεῖ στην τόλμη και τὴν προθυμία για ἀνδρεία⁸⁴.

Τονίζει ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι νομοθέτης και ἀρχιερέας και στην δευτέρη και φοβερὴ παρουσία του, ἡ ἀπόδοση των τιμῶν θα γίνεῖ ἀνάλογα με τα κατορθώματα του κάθε ἀνθρώπου. Εἶναι δηλαδὴ ἀγάπη ἀφοῦ θέλει ὅλοι οἱ ἄνθρωποι να συμμετέχουν στην δόξα του και προσφέρει τιμές σε ἐκείνους ἀλλὰ και δίκαιος ἀφοῦ ὁ κάθε ἄνθρωπος θα λάβει τὴν τιμὴ που δικαιούται ἀνάλογα με τις πράξεις του. Αναφέρει χαρακτηριστικὰ τις δύο φύσεις του Χριστοῦ, Θεϊκὴ και ἀνθρώπινη, για να ἐπιβεβαιώσει ὅτι ὁ Λόγος ἐγένε ἀνθρωπος για τὴν σωτηρία τῆς ἀνθρώπινης φύσης⁸⁵.

Ὁ ἄνθρωπος ὅταν φτάνει σε τέτοιο σημεῖο εὐδοκίμησης και λαμπρότητας πρέπει να μὴ ἔχει ἀδράνεια και θα λάβει πλούσια ἀμοιβὴ ἀπὸ τον Τριαδικὸ Θεό⁸⁶. Ἐκεῖνος που ἀπορρίπτει τα κοσμικὰ πάθη και ἀφιερώνει τὴν ζωὴ του στον Χριστὸ τότε δικαιώνεται ἀπὸ ἐκεῖνον, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στην ἐπιστολὴ του προς τους Φιλιππησίους: «Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἠγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἠγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα Χριστὸν κερδήσω και εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην

⁸³ Ματθ. 16, 26

⁸⁴Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τα ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι και ἀληθείᾳ προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 245-249

⁸⁵Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τα ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι και ἀληθείᾳ προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 297

⁸⁶Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τα ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι και ἀληθείᾳ προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 299-313

τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει»⁸⁷.

γ.5 ΛΟΓΟΣ Ε΄

Στον πέμπτο λόγο που ἔχει τίτλο «Για τὴν ἀνδρεία που θέλει ὁ Χριστός»⁸⁸ ὁ Κύριλλος συνεχίζει καὶ μιλάει στὸν Παλλάδιο γιὰ τὸν σκοπὸ που ἔθεσαν οἱ ἅγιοι, παρόλο που ἀγωνίζοταν γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἠθέλανε νὰ κάνουν τίποτα δικό τους ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου. Ἦταν δυνατοὶ καὶ γεμάτοι ἀπὸ ἐλπίδα ὑπὸ τὴν προστασία καὶ τὴν φροντίδα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Με αὐτὸν τὸν τρόπο μποροῦσαν νὰ νικήσουν τὰ κοσμικὰ πάθη καὶ τὶς γήινες ἐπιθυμίες που θὰ τους αἰχμαλώτιζαν στὰ δεσμά τῆς αμαρτίας καὶ τῶν αοράτων ἐχθρῶν. Πρέπει δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος νὰ φορᾶει τὴν νοητὴ πανοπλία τῆς ἐνάρετης ζωῆς καὶ νὰ εἶναι ετοιμοπόλεμος γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τοὺς ἐχθροὺς που προσπαθοῦν νὰ τὸν κατατροπώσουν⁸⁹.

Ὅποιοι ἀντιπαραθέτουν στὶς κοσμικὲς ἡδονὲς τὸ δυνατό φρόνημα που θέλει ὁ Θεός καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ προκόψουν με τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης καὶ ἔχουν ἤδη γνωρίσει τὸν Χριστό, τότε δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμοῦν τίποτα ἀπὸ ὅσα θαυμάζει ὁ κόσμος, οὔτε δόξα, οὔτε πλοῦτο, οὔτε τίποτα ἀπὸ τὰ ἀνούσια πράγματα γιὰτί ὅσοι ἀκολουθοῦν αὐτὸν τὸν κοσμικὸ δρόμο ὑποκύπτουν στὴν φιληδονία, τὴν ὑπεροψία καὶ τὴν πλεονεξία. Ὁ δειλὸς ἄνθρωπος που ἀποφεύγει τοὺς κόπους, ἡ πίστη του εἶναι λίγη καὶ μπορεῖ νὰ παρασύρει ἄλλους στὴν καταστροφή, διαφθείροντας τοὺς με ἀποτέλεσμα νὰ χάσουν τὴν ἐλπίδα στὸν Θεό, ἐνῶ ὁ θαρραλέος καὶ ἀνδρείος ἄνθρωπος θὰ ἔχει μέσα του σίγουρη τὴν ἐλπίδα του στὸν Θεό. Ὅποιος εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τὶς κοσμικὲς ἡδονὲς εἶναι ἀκατάλληλος γιὰ τὴν πνευματικὴ μάχη⁹⁰.

Ὁ Θεός δὲν ἀφήνει νὰ φορτωθεῖ με περισσότερο κόπο ἀπὸ ὅσο μπορεῖ νὰ ἀντέξει ἐκεῖνος που ἔχει νέο ζήλο γιὰ τὴν ἀρετὴ, ὅπως τονίζει καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος στὴν Πρὸς Κορινθίους Α' ἐπιστολὴ «ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ

⁸⁷ Φιλίπ. 3, 7-9

⁸⁸Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 315

⁸⁹Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 315-317

⁹⁰Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα 1*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 318-337

δύνασθε, ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν»⁹¹. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος νὰ ἰδρώσει ἀντιμετωπίζοντας τοὺς πειρασμοὺς, γιὰ νὰ δεχθῆι τὸ στεφάνι τῆς εὐδοκίμησης καὶ μετὰ τὴν ἀσκήσιν καὶ τὴν ἐγκράτεια νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἡδονή. Ὁ Χριστὸς γιὰ χάριν μας νίκησε τὸν θάνατον καὶ μας ἔδωκε τὴν δυνατότητα νὰ γίνουμε μέτοχοι τῆς αἰώνιας δόξας Του. Εἶναι ἐπιβλαβές γιὰ τὸν ἄνθρωπον νὰ ραθυμεῖ καὶ νὰ δείχνῃ ἐλλειψὴ τόλμης ἐφόσον εἶναι γυμνασμένος καὶ ἔχει ἀσκηθεῖ καὶ ἔχει συνηθίσει τὸν ἰδρώτα γιὰ τὴν ἀρετή⁹². Πρέπει νὰ υπολογίζῃ τὴν ἀντοχή στὸν πόνο καὶ τὴν καρτερία καὶ τὴν υπομονή καὶ νὰ θυμάται τὸν Χριστὸ που τονίζει: «εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἄράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι»⁹³.

Εκεῖνοι που εἶναι νήπια πνευματικὰ χρειάζονται ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ φωτισμὸ που οδηγεῖ στὴν θεογνωσία, ἐνῶ ἐκεῖνοι που εἶναι ολόλαμπροι ἀπὸ τὴν πίστη τοὺς ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν σκέπη καὶ τὴν βοήθεια γιὰ νὰ μποροῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν γενναίᾳ τὶς δυσκολίες. Ὁ ἄνθρωπος πρῶτα μετατοπίζεται ἀπὸ τὴν ἀπιστία στὴν πίστη καὶ ἀπὸ τὴν ἀγνοία στὴν γνώση. Στὴ συνέχεια, μεταβαίνει ἀπὸ τὴν φαυλότητα καὶ τὴν ἀσέλγεια στὴν ἀγαθὴ πράξιν καὶ τὴν φρόνησιν. Τέλος, μεταβαίνει ἀπὸ τὴν ἐλλειψὴ στὴν ἀριότητα, τόσο στὴν πράξιν ὅσο καὶ στὴ θεωρία. Ὅλα αὐτὰ κατορθώνονται μόνον μετὰ τὴν βοήθεια καὶ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία πραγματοποιεῖ τὸ κήρυγμα τῆς προτροπῆς τοῦ ὁποῦ εἶναι διπλό. Οδηγεῖ στὴ δογματικὴ ὀρθότητα τοῦ πιστοῦ ἀλλὰ ἐπίσης οδηγεῖ καὶ στὴν ἠθικὴ ἐπανάρθωσιν τοῦ. Ὁ Κύριλλος τονίζει ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρχει ἀνδρεία σὲ καθεστὸς ἀπὸ ὅσα συντελοῦν σὲ ὠφέλεια καὶ νὰ θεωροῦνται οἱ κόποι γύμνασμα στὴν ἀρετή καὶ νὰ μὴν ὑπάρχουν διαφορετικὲς σκέψεις, παρά ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος που σώζει καὶ χαρίζει τὴν δύναμιν γιὰ τὴν νίκη ἐναντίον ἐκείνων που πολεμοῦν πνευματικὰ τοὺς πιστοὺς⁹⁴.

⁹¹ Α Κορ. 10, 13

⁹²Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα I*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 338-357

⁹³Ματθ. 16, 24

⁹⁴Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἄπαντα τὰ ἔργα I*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., ἐκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 358-377

γ.6 ΛΟΓΟΣ ΣΤ'

Στον έκτο λόγο που έχει τίτλο «Πρέπει να προσηλωνόμαστε στον μόνο από την φύση του Θεό, και αυτόν ν'αγαπάμε με όλη μας την ψυχή και την καρδιά»⁹⁵ ο Κύριλλος τονίζει ότι χρειάζεται λεπτομερής εξέταση και με πολλή επιμέλεια να επιλέγεται ο δρόμος του Χριστού. Η πίστη είναι τροφός της σύνεσης και η σύνεση κάνει τη λεπτομερή εξέταση αυτών που πρέπει να γίνουν. Πρέπει να υπάρχει δυνατό στήριγμα στην πίστη στον ένα από την φύση του και αληθινό Θεό. Δεν πρέπει όμως να περιοριστεί η φύση της θεότητας μόνο στον Πατέρα, αλλά να διευρυνθεί στην αγία και ομοούσια Τριάδα. Ενώ διαστέλλεται τόσο ως προς την ποιότητα των προσώπων, όσο και ως προς την ιδιότητα της υποστάσεως, περιορίζεται πάλι σε ένα Θεό εξαιτίας της ταυτότητας της ουσίας, και σε αυτόν να αποδίδεται η λατρεία και η προσκύνηση από τους πιστούς, επικαλούμενοι τον Πατέρα, τον Υιό και το Άγιο Πνεύμα⁹⁶.

Στον Τριαδικό Θεό να αποδίδεται η λατρεία και σε κανένα άλλο, και οι πιστοί πρέπει να απομακρύνονται από επικίνδυνες πλάνες που τους απομακρύνουν από την αλήθεια. Τονίζει, επίσης, ότι είναι ευλογία η μέθεξη των αγίων μυστηρίων γ'αυτούς που είναι αληθinoί φίλοι του Θεού και θα απαλλαγούν από την αδυναμία. Η καρδιά να μην κλονίζεται εύκολα αλλά οι πιστοί να διαλέξουν την σταθερότητα στην πίστη και την ορθότητα στην ευσέβεια. Να κατέχουν την πίστη στον ένα αληθινό και από την φύση του Θεό, και να απορρίπτουν τα είδωλα⁹⁷. Ο Θεός γνωρίζει τα πάντα και τίποτα δεν μπορεί να διαφύγει από την προσοχή του παντογνώστη Θεού. Ο άνθρωπος πρέπει να φτάσει στην πνευματική τελειότητα όπου είναι η στερέωση στην πίστη, η άμεμπτη λατρεία και το αδιάβλητο κάλλος της αγάπης στον Θεό.

Υπάρχει κίνδυνος όταν ο άνθρωπος πιστέψει στο ψέμα των δαιμόνων να απορρίψει την αλήθεια του Χριστού και να παγιδευτεί στην πλάνη. Επίσης, τονίζει να αποφεύγονται οι ψευδοπροφήτες καθώς εκείνοι προφητεύουν ψευδώς και οδηγούν

⁹⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 379

⁹⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 378-385

⁹⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 385-397

τους πιστούς στην απώλεια⁹⁸. Χρειάζεται η απομάκρυνση από τον στραβό δρόμο, παραμένοντας κοντά στον Θεό και επιδοκιμάζοντας την αλήθεια των λόγων των αγίων⁹⁹. Εκείνοι που ακολουθούν τον Θεό καθαρίσθηκαν, κερδίζοντας με την πίστη στον Χριστό την άφεση της αμαρτίας τους, και αγιάσθηκαν με το λουτρό της πνευματικής αναγέννησης και πλούτισαν με τον πλούτο της θείας χάριτος.

Απορρίπτει την τύχη και την μοίρα γιατί κάνουν τον άνθρωπο να μην προσπαθεί εφόσον νομίζει ότι η πορεία του καθορίζεται από άλλους παράγοντες που δεν μπορεί να ελέγξει. Ο άνθρωπος έχει την επιλογή να διαλέξει να κάνει είτε το αγαθό είτε το φαύλο, αφού έχει την ελεύθερη βούληση που του έχει χαρίσει ο Θεός. Οι άνθρωποι πρέπει να ζουν με υπαρξιακή ισότητα γιατί όλοι είναι αδέρφια του ενός Πατέρα. Ο Δημιουργός προνοεί για όλα τα επίγεια όντα και αφήνει ελεύθερο τον κάθε άνθρωπο να επιλέξει την πορεία που θα ακολουθήσει. Ο νόμος δόθηκε επειδή το γένος των ανθρώπων ασθένησε και παρέκκλινε από την αλήθεια και η σωτηρία του ανθρώπου επιτεύχθηκε από τον Χριστό που παρέλαβε την ασθενική φύση μας και την έσωσε από την φθορά και τον θάνατο.

Πρέπει να αποδίδεται η τιμή και η προσκύνηση στον Δημιουργό που είναι η αιτία της ζωής, και όχι στα δημιουργήματα¹⁰⁰. Από τον άνθρωπο εξαρτάται τόσο η χαρά στη ζωή του όσο και το αντίθετο, και όχι από τις φυσικές ποιότητες των καιρών και της τύχης. Οι άνθρωποι που έχουν κατανοήσει την αλήθεια του Θεού και έχουν πιστέψει σε αυτόν, είναι αδύνατο να πουν ψέματα και ο λόγος τους είναι λόγος εμπιστοσύνης. Πρέπει να προσεγγίζεται ο Θεός με καρδιά υγιή και καθαρή και να μην αμφιταλαντεύονται οι πιστοί μεταξύ των διεφθαρμένων πραγμάτων και της αλήθειας του Θεού. Θα πρέπει να εδραιωθούν στον δρόμο του Θεού και να απορρίψουν τις πλάνες¹⁰¹. Όσοι φρονούν ορθά όσα αφορούν τον Θεό και βάζουν τα υπόλοιπα έξω από τα ενδιαφέροντα τους, θα προσπέσουν στον Κύριο και Θεό των

⁹⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 398-417

⁹⁹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 418-427

¹⁰⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 428-447

¹⁰¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα I*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 448-471

όλων με απλή καρδιά και λογισμούς ορθούς και με αγάπη. Έτσι θα είναι τέλειοι μπροστά στον Θεό και λαμπροί και δοκιμασμένοι μαζί με τους άλλους αγίους στην πίστη του Χριστού¹⁰².

γ.7 ΛΟΓΟΣ Ζ΄

Στον έβδομο λόγο που έχει τίτλο «Για την αγάπη προς τους αδελφούς μας»¹⁰³ ο Κύριλλος τονίζει ότι μαζί με την αγάπη προς τον Θεό πρέπει να ασκείται κατάλληλα και η αγάπη προς τους αδελφούς σύμφωνα με τον λόγο του Ιωάννη στην Α΄ επιστολή του: «ἐάν τις εἶπῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν· ὁ γὰρ μὴ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν ὃν ἐώρακε, τὸν Θεόν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ’ αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ»¹⁰⁴.

Εκείνοι που είχαν τον νόμο πριν τον ερχομό του Κυρίου, δεν έκαναν θεάρεστα έργα από εθελούσια αγάπη και ελεύθερη κλίση του νου αλλά από ανάγκη και φόβο, ενώ με την ενανθρώπιση του Χριστού ο άνθρωπος αγαπητικά και ελεύθερα προσεγγίζει τον Θεό. Ο Χριστός απαλλάσσει τους πιστούς από κάθε αμαρτία και χαρίζει την λύτρωση και την εξάλειψη της φαυλότητας δίνοντας την δυνατότητα της συμμετοχής τους στην αγιότητα και στην αγάπη του Τριαδικού Θεού¹⁰⁵.

Πρέπει με την πίστη στον Χριστό να γίνεται η παύση από τους περισπασμούς του κόσμου αυτού και σταματώντας την άσκοπη περιφορά και αποτινάζοντας τη φαυλότητα και ξεφεύγοντας από το ζυγό της αμαρτίας, φθάνοντας στον προαιρετικό αγιασμό. Οι πιστοί δεν δικαιώνονται από τα έργα που ορίζει ο νόμος, αλλά από την πίστη. Η σωτηρία πραγματοποιείται με την Χάρη του Θεού και προσφέρεται δωρεάν από την καλοσύνη και την φιλανθρωπία του Κυρίου¹⁰⁶.

Πρώτα πρέπει να γίνεται η ενασχόληση με τα Θεία και να προσδίδεται η δόξα στον Θεό και μετά να ακολουθούν τα ανθρώπινα. Δεν πρέπει να αφήνονται όσα

¹⁰²Ο.π.

¹⁰³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 11

¹⁰⁴ Α΄ Ιω. 4, 20-21

¹⁰⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 11-29

¹⁰⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 31-49

αρμόζουν στον Θεό με πρόφαση τα ανθρώπινα, ούτε είναι ανάγκη να υπάρχει αδιαφορία για όλα γενικά τα ανθρώπινα αλλά από εκείνα που απομακρύνουν τους πιστούς από τον Θεό. Απονέμοντας εξαιρετική αγάπη στον Δημιουργό μας, στη συνέχεια είναι σωστό να προσφέρεται αγάπη και στους συνανθρώπους και ιδιαίτερα στους γονείς, όπως τονίζει ο Κύριλλος. Αλλά και οι γονείς θα πρέπει να αγαπούν τα παιδιά τους και να παιδαγωγούν σωστά εν Χριστώ.

Η αγάπη είναι η πλήρωση του νόμου, κι είναι ανώτερη από την πίστη και την ελπίδα. Το πόσο σημαντική είναι η αγάπη φαίνεται στον λόγο του αποστόλου Παύλου στην προς Κορινθίους Α' επιστολή «Εάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἢ ἥχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλώσσαι, παύσονται· εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἦμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήγηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη»¹⁰⁷.

Επομένως χρειάζεται τιμή και αγάπη στον ένα και από την φύση του Θεό και αμέσως μετά από αυτό είναι η αγάπη προς τους συνανθρώπους με ιδιαίτερο σεβασμό προς τους γονείς. Συνεχίζει ο Κύριλλος τονίζοντας ότι δεν πρέπει οι πιστοί να είναι υποκριτές και να έχουν δόλο αλλά να είναι πραγματικά αγαθοί και να ζούνε σύμφωνα με τον Χριστό¹⁰⁸.

¹⁰⁷ Α' Κορ. 13, 1-13

¹⁰⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 51-69

Ο φιλεύσπλαχνος Θεός συγχωράει εκείνους που αμάρτησαν και μετανόησαν πραγματικά για τα λάθη τους. Όμως, οι άνθρωποι θα πρέπει να κηρύττουν τον λόγο του Θεού ορθά και με ακρίβεια για να μην γίνει σε κανέναν αφορμή σκανδάλου, γιατί δεν πρέπει να σκανδαλίζεται η αδύναμη πνευματικά συνείδηση των αδελφών τηρώντας τον λόγο του Κυρίου: «Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὄνικος εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης»¹⁰⁹. Χρειάζεται λοιπόν προσοχή και σε όλες τις περιπτώσεις να διασώζεται η ειλικρίνεια και η καθαρότητα της αγάπης προς τον Θεό αλλά και προς τους αδελφούς¹¹⁰.

γ.8 ΛΟΓΟΣ Η'

Στον όγδοο λόγο που έχει τίτλο «Και άλλα για την αγάπη προς τους αδελφούς και εναντίον εκείνου που κλέβει μοσχάρι ή πρόβατο»¹¹¹ ο Κύριλλος παραθέτει ένα απόσπασμα από το βιβλίο της Εξόδου¹¹² και προσπαθεί να παρομοιάσει τα μοσχάρια και τα πρόβατα ως ζώα καθαρά με το πλήθος των πιστών και τους κλέφτες με εκείνους που προσπαθούν να οδηγήσουν στην απώλεια τους πιστούς. Όποιος όμως κάνει κάτι τέτοιο θα πρέπει να πληρώσει το αντίστοιχο αντίτιμο της πράξης¹¹³.

Ο άνθρωπος πρέπει να ακολουθεί τους λόγους του Κυρίου και να μην αποδέχεται παράλογες, πλανεμένες και ξένες προς την αλήθεια επιρροές. Στο πρόσωπο του Χριστού αναπλάθεται όλη η φύση στην αρχική της μορφή¹¹⁴. Καρπός της αγάπης είναι η επιδίωξη του καλού και για τους άλλους και όχι μόνο για τον εαυτό του καθενός. Η πραότητα και η ανεξικακία είναι αρετές που βοηθούν τον άνθρωπο να δεχθεί τις αδικίες με γενναιότητα και να φθάσει στην ανιδιοτελή αγάπη. Κάθε αρετή είναι η αρχή κατά κάποιο τρόπο των αγαθών που περιέχει και όσων

¹⁰⁹ Ματθ. 18, 6

¹¹⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 71-81

¹¹¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 83

¹¹² Εξ. 22, 1-4

¹¹³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 83-89

¹¹⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 91-109

προέρχονται από αυτήν. Σημαντική είναι η φιλαλληλία και πρέπει υπάρχει αγάπη και προς αυτούς που προσβάλλουν και οι πιστοί πρέπει να νικάνε την οργή τους εναντίον των εχθρών και να μην αφήνουν να τους νικάει το κακό αλλά να νικάνε το κακό με το καλό και αγαθό. Χρειάζεται συμπόνια για εκείνους που πονούν και υποφέρουν.

Ο Χριστός συγχώρησε όλους που ήταν αιχμάλωτοι των αμαρτιών τους και τους χάρισε την λύτρωση, επομένως και οι πιστοί πρέπει να συγχωρούν τους αδελφούς τους, να τους βοηθάνε και να χαρίζουνε τις οφειλές τους προς εκείνους διότι η αγάπη είναι ανώτερη από όλα¹¹⁵. Πρέπει να μετέχουν δυναμικά στις λύπες των αδελφών τους, ώστε να νικάνε και την οργή τους, ακόμα και αν δεν συμπεριφέρονται απέναντι τους όπως πρέπει και θέλουν να λυπούν με την έλλειψη της αγάπης τους.

Συνεχίζει τονίζοντας ότι ο Θεός είναι δίκαιος κριτής και θα απονείμει οπωσδήποτε στον καθένα σύμφωνα με τα έργα του. Όσοι έχουν αιχμαλωτιστεί από τις αμαρτίες τους είναι σαν φονιάδες της ίδιας της ψυχής τους και παρασύρθηκαν σε αυτή την ταλαιπωρία, εξαναγκασμένοι κατά κάποιο τρόπο στην παράβαση επειδή «ο νους του ανθρώπου σκέφτεται διαρκώς τα πονηρά από τη νεότητα του»¹¹⁶ και εξαιτίας της αχαλίνωτης φιληδονίας που κυριάρχησε τυραννικά στα μέλη της σάρκας. Ο Χριστός ελευθερώνει αυτούς που έχουν αιχμαλωτιστεί από την αμαρτία και τους χαρίζει την λύτρωση και την σωτηρία. Ο άνθρωπος του Θεού πρέπει να είναι άρτιος και τέλειος εξοπλισμένος για κάθε αγαθό έργο. Πρέπει να φροντίζει προσεκτικά για το αγαθό και να επιζητάει την προσκόλληση σε κάθε καλό. Η μελέτη του νόμου, ερμηνευμένη κατά τρόπο πνευματικό, είναι χρησιμότερη στους φιλομαθείς διότι αν ερμηνευτεί πνευματικά προσφέρει μαζί με τα Ευαγγέλια την γνώση του Χριστού¹¹⁷.

γ.9 ΛΟΓΟΣ Θ'

Στον ένατο λόγο που έχει τίτλο «Περί της αγίας σκηνης, ότι ήταν τύπος της Εκκλησίας του Χριστού»¹¹⁸, ο Κύριλλος ξεκινάει τον λόγο του συνεχίζοντας την περί αγάπη διατύπωση του και συγκεκριμένα τονίζει ότι είναι περίλαμπρα τα κοσμήματα

¹¹⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 111-129

¹¹⁶Γεν. 8, 21

¹¹⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 131-153

¹¹⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 155

της αγάπης προς τον Θεό και προς τους αδελφούς, και με αυτά τα δύο ολοκληρώνεται ο νόμος. Εκείνος που θα φθάσει σε αυτόν τον βαθμό της δόξας είναι θαυμαστός και λαμπρός και γνήσιος. Τονίζει ότι η σκηνή ήταν τύπος της Εκκλησίας του Χριστού η οποία είναι η αληθινότερη σκηνή που έστησε ο ίδιος ο Κύριος και όχι κάποιος άνθρωπος¹¹⁹. Για να διαπρέπουν οι πιστοί με την ορθή και άμεμπτη πίστη και ευωδιάζοντας νοητά με πνευματική καρποφορία πρέπει να δοξάζουν τον Θεό πνευματικά και αληθινά. Μέσω του Χριστού δέχθηκαν πλούσια την ευλογία του Πατέρα και την σφραγίδα του αγίου Πνεύματος για υιοθεσία¹²⁰.

Μετά την ενανθρώπηση ο Χριστός είναι Θεός και ταυτόχρονα άνθρωπος. Εκείνος φανερώνεται στην Εκκλησία και λάμπει σε όλα τα μέλη της. Η αληθινή φανέρωση είναι ο Χριστός, στο πρόσωπο του οποίου γνώρισαν οι πιστοί και τον ίδιο τον Πατέρα. Η κιβωτός, θα μπορούσε να είναι τύπος και εικόνα του Χριστού. Προσεγγίζοντας πνευματικά τον τρόπο της ενανθρώπησης του Μονογεούς, ερμηνεύεται ο Λόγος του Θεού εγκατεστημένος στον ναό της Παρθένου σαν μέσα στην κιβωτό. Ο Λόγος του Θεού είναι ζωή κατά φύση και με την συνεργεία του Πνεύματος, έκανε τον ίδιο του τον ναό (σώμα) ανώτερο φθοράς¹²¹.

Μέσω του Χριστού επιτυγχάνεται ο ιλασμός, κάθε παράκληση και αίτηση αγαθού. Οι πιστοί μπορούν να πλησιάσουν τον Πατέρα μόνο μέσω του Χριστού. Επομένως, η κατασκευή του ιλαστηρίου σκιαγραφεί το μυστήριο του Χριστού. Τονίζει ο Κύριλλος ότι παρόλο που έγινε όπως εμείς, κατεβάζοντας ο Μονογενής Λόγος του Θεού τον εαυτό του στο επίπεδο του ανθρώπου και στην ενανθρώπηση του, πρέπει να νοηθεί με την θεοπρεπή δόξα του. Βέβαια, η γνώση του Θεού είναι ακατανόητη και υπερβαίνει τον ανθρώπινο νου.

Επίσης, ο Χριστός έχει την θεία λαμπρότητα και υπεροχή αφού είναι από την φύση του και αληθινά Θεός ο Υιός και ο Κύριλλος τον παρομοιάζει με το χρυσάφι. Νοείται φως, ζωή, δύναμη και αφθαρσία. Τίποτα δεν μπορεί να κρυφτεί από τον Παντογνώστη Θεό. Καθιστάμενοι οι πιστοί μέτοχοι του Πνεύματος, λαμβάνουν ζωή στην αγία τράπεζα του Χριστού, έχοντας δεχθεί την πίστη στον Χριστό. Το χρυσάφι παρομοιάζει άριστα την υπεροχή και την λαμπρότητα την νοητή και την ασύγκριτη λαμπρότητα της θείας και ακήρατης φύσης γι' αυτό και υπήρχε χρυσό στην κιβωτό,

¹¹⁹ Εβρ. 8, 2

¹²⁰ Εφ. 1, 5

¹²¹ Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 155-169

στη λυχνία, στην τράπεζα και γύρω από αυτήν¹²². Το θυσιαστήριο όμως δεν είχε καθόλου χρυσάφι και ο Κύριλλος εξηγεί ότι η δύναμη της νομικής λατρείας δεν ήταν εφοδιασμένη με τη μέθεξη του αγίου Πνεύματος, αλλά είχε δοθεί μάλλον σε εκείνους που είχαν δικαιωθεί με την πίστη, γιατί δεν είχε ακόμα αναστηθεί ο Χριστός, αφού τότε καταχρυσώθηκε με κατά κάποιο τρόπο η ανθρώπινη φύση με το Πνεύμα και την κοινωνία με αυτό.

Τονίζει και πάλι ότι η κιβωτός κατασκευάστηκε ως τύπος του Χριστού και βέβαια και τα άλλα, η λυχνία, το ιλαστήριο και η χρυσή τράπεζα. Ευπρόσδεκτοι στην δόξα του Θεού είναι όσοι καρποφορούν αγαθά έργα και προσφέρουν πνευματικά δώρα. Επίσης, τονίζει ότι ο Ααρών είναι τύπος του Χριστού. Η κιβωτός ήταν από ξύλα που δεν σαπίζουν και από καθαρό χρυσάφι και μέσα σε αυτή ήταν ο νόμος. Το κατασκευάσμα ήταν τύπος του Λόγου του Θεού ο οποίος έλαβε την ανθρώπινη φύση, παίρνοντας την ομοιότητα της σάρκας. Έπειτα το παραπέτασμα απλωνόταν σε τέσσερις στύλους και έπρεπε να αιωρείται πάνω από την κιβωτό. Το παραπέτασμα ονομαζόταν ιλαστήριο και συμβολίζει τον Χριστό που είναι ο εξιλασμός για τις αμαρτίες.

Ο Χριστός είναι ο αρχιερέας, αυτός είναι και το σύνθετο και λεπτό θυμίαμα που προσφερόταν. Όταν καταλάμπει το θείο φως, τότε ακριβώς οι πιστοί ξεχειλίζουν πλούσια από την ευωδία του Χριστού. Όποιος δεν βρέθηκε ακόμα μέσα στο φως μέσω της πίστης, είναι οπωσδήποτε αμέτοχος της νοητής ευωδίας, αφού δεν έχει γνωρίσει το μυστήριο του Χριστού. Η πίστη οδηγεί στη σύνεση και κατά κάποιο τρόπο ανοίγει τον νου στην αποδοχή του θείου φωτός. Αφού εμφανίστηκε η πνευματική και αληθής προσκύνηση και λατρεία, οι σκιές κατάντησαν περιττές και η λατρεία των τύπων τελείως άσκοπη και ανώφελη. Η δικαίωση πλέον επιτυγχάνεται μέσω της πίστης στον Χριστό. Εκείνος είναι επίσης το αίμα του καθαρισμού των αμαρτιών προτυπώνοντας ο νόμος την αποκάθαρση μέσω του αίματος και το ιερό σφάγιο, που είναι ο Χριστός, μέσω του οποίου έχει σωθεί η ανθρωπότητα. Ο Χριστός με το δικό του αίμα απαλλάσσει την ανθρώπινη φύση από τις αμαρτίες¹²³.

¹²²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 171-189

¹²³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 191-209

Συνεχίζει λέγοντας ότι οι πιστοί με την βάπτιση απαλλάσσονται από τις κηλίδες των πλημμελημάτων τους με τη χάρη και την φιλανθρωπία Εκείνου που τους καλεί στη σωτηρία. Γιατί δικαιωθήκαν από την πίστη στον Χριστό και όχι από τα έργα του νόμου. Ο νόμος είναι ατελής ως προς τον αγιασμό, αν δεν προστεθεί το σωτήριο βάπτισμα. Επομένως, τονίζει ότι ο ιερός λουτήρας προτύπωνε την χάρη του αγίου βαπτίσματος. Τα τεμάχια της σκηνης και η αυλή προτυπώνουν την Εκκλησία¹²⁴.

Ο φωτισμός του Χριστού στην Εκκλησία διατηρείται άσβηστος με την άγρυπνη φροντίδα εκείνων που έλαβαν τον κλήρο της ιεροσύνης, που με την ορθότητα των μυσταγωγιών τους καταφωτίζουν το νου των πιστών. Ο αληθινός λόγος είναι τελείως απαλλαγμένος από κάθε ακαθαρσία και πάντοτε παρέχει τον αδιάκοπο φωτισμό του Σωτήρα. Ο Χριστός είναι το φως το αληθινό και η ακτινοβολία φαίνεται με τους ορθούς λόγους των διδασκάλων, στο νου εκείνων που πιστεύουν αληθινά. Είναι πνευματική προσφορά δώρων προς τον Θεό, ο αληθινός λόγος από μέρους των πιστών που δεν επιτρέπει να εξασθενήσει ο φωτισμός του Χριστού σε αυτούς που γνωρίζουν την αλήθεια.

Το λάδι με τα μύρα που χρησιμοποίησαν για να χρίσουν την σκηνή του μαρτυρίου και την κιβωτό, τη λυχνία, τα θυσιαστήρια (θυμιάματος και ολοκαυτώματος), την τράπεζα, τον λουτήρα και όλα τα σκεύη προτυπώνει τον αγιασμό του Χριστού που παραχωρείται μέσω του Πνεύματος στους ελεημένους. Επομένως, καθετί που υπάρχει μέσα στην αγία Σκηνή προτυπώνει το μυστήριο του Χριστού¹²⁵.

γ.10 ΛΟΓΟΣ Γ'

Στον δέκατο λόγο που έχει τίτλο «Συνέχεια για τα ίδια, και για τα αντικείμενα της αγίας Σκηνης»¹²⁶ ο Κύριλλος συνεχίζει τον λόγο του για την αγία Σκηνή. Τονίζει ότι δεν είναι ανώφελη η παιδαγωγία με τον νόμο στη σύσταση της

¹²⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 211-229

¹²⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 231-239

¹²⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 241

Εκκλησίας, γιατί διαπαιδαγωγεί στον Χριστό, που είναι η Κεφαλή της Εκκλησίας και όλη η σύσταση της, στύλος και βάση της αλήθειας. Ο Μονογενής έγινε άνθρωπος και με τον ίδιο του τον θάνατο κατάλυσε το κράτος του θανάτου και οδήγησε τους ανθρώπους στον Πατέρα.

Ο Χριστός προεικονιζόταν με όλα εκείνα που υπήρχαν μέσα στην αγία Σκηνή και όσοι αργότερα πίστεψαν σε εκείνον έγιναν οίκος και ναός του Θεού, γιατί ο Χριστός κατοικεί στις καρδιές των ανθρώπων με την πίστη¹²⁷. Η Εκκλησία είναι πλούσια σε ουράνιες δωρεές και καταστολισμένη με χαρίσματα από τον ουρανό και είναι ακλόνητη η σταθερότητα της και η θεμελίωση της. Ενώ ο Χριστός είναι ίσος κατά την φύση με τον Πατέρα και το Άγιο Πνεύμα, όμως ο Πατέρας είναι η αιτία της ύπαρξης των όλων.

Ο νόμος οδηγεί στην αρχή των μυστηρίων του Χριστού δεν οδηγεί όμως στην φανέρωση της αλήθειας η οποία επιτυγχάνεται μέσω του Χριστού που είναι η όντως αλήθεια. Ήταν αδύνατο να αφαιρεί αμαρτίες το αίμα των ταύρων και των τράγων¹²⁸ αλλά η κάθαρση επιτυγχάνεται μέσω του αγίου βαπτίσματος. Αναφέρει ο Κύριλλος ότι το μάννα δήλωνε τον Χριστό που είναι ο αληθινός άρτος, ο άρτος της ζωής όπως τονίζει ο ίδιος ο Κύριος: «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζῶν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν· Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς με οὐ μὴ πεινάσῃ, καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε»¹²⁹.

Τονίζει ότι ο Λόγος του Θεού εισήλθε στον άγιο ναό που του πρόσφερε η παρθένος κάτι που υποδεικνύει ότι η Παναγία γέννησε τον Λόγο του Θεού άρα είναι Θεοτόκος¹³⁰. Μετά την ιερή στάμνα που είχε το μάννα και προτύπωνε τον Χριστό, συνεχίζει και εξηγεί ότι η ράβδος του Ααρών προτυπώνει και αυτή τον Χριστό, αφού μετά τον θάνατο του αναστήθηκε και ξαναβλάστησε η ράβδος από την ρίζα του

¹²⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 241-249

¹²⁸ Εβρ. 10, 4

¹²⁹ Ιω. 6, 32-35

¹³⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 251-269

Ιεσσαί. Προτυπώνει λοιπόν, η βλάστηση του νεκρού φύλλου της ράβδου του Ααρών με την ανάσταση του Χριστού και την καταπάτηση του θανάτου.

Οι προσευχές έγιναν δεκτές εκείνων που παλαιότερα ήταν σε πλάνη και τότε που έλαμψε το φως του Χριστού, παρουσιάστηκαν κατά κάποιο τρόπο με πνευματική οικειότητα στον Θεό. Είναι πλούσιος και άφθονος ο φωτισμός του Χριστού για εκείνους που πιστεύουν σε αυτόν και δεν συγκρίνεται με κανένα τρόπο η σκιά του νόμου με τα ευαγγελικά θεσπίσματα ως προς την πνευματική λαμπρότητα, γιατί εκείνα φωτίζουν όλη την οικουμένη με την αλήθεια, ενώ ο νόμος παιδαγωγούσε μόνο τους ισραηλίτες¹³¹.

Τα δώρα και οι θυσίες που προσφέρονταν τότε δεν μπορούσαν να τελειοποιήσουν την συνείδηση του λατρευτή, αφού αναφερόταν μόνο σε τροφές και διάφορες πλύσεις, που είχαν σχέση με την καθαρότητα του σώματος, όμως με τον ερχομό του Χριστού ως αρχιερέας των μελλοντικών αγαθών, μέσα από τη μεγαλύτερη και τελειότερη σκηνή δηλαδή την Εκκλησία, που δεν έφτιαξαν ανθρώπινα χέρια, ούτε προσφέρθηκε αίμα τράγων και μόσχων, αλλά με το ίδιο το δικό του αίμα, εισήλθε μια φορά για πάντα στα Άγια των Αγίων, προσφέροντας στους ανθρώπους την αιώνια λύτρωση¹³². Με την ενανθρώπιση του Μονογενούς, οι τύποι παραχώρησαν την θέση τους στην αλήθεια. Με μια προσφορά οδήγησε για πάντα στην τελειότητα αυτούς που εξαγνίστηκαν με το αίμα του¹³³. Εκείνος σηκώνει τις αμαρτίες των ανθρώπων και υπέφερε, υπομένοντας την σφαγή πάνω στον τίμιο σταυρό. Με το αίμα της αιώνιας διαθήκης δωρίζει τέλεια την κάθαρση. Με το αίμα του Κυρίου έχουν λυτρωθεί όλοι, εθνικοί και Ιουδαίοι, όσοι πίστεψαν σε εκείνον¹³⁴.

Ο νόμος είναι άγιος αφού οδηγεί στην γνώση της δικαιοσύνης και οδηγεί με την παιδαγωγία στην αρχή της αγαθότητας. Η σκιά του νόμου αν εξετασθεί πνευματικά οδηγεί στο φως του Χριστού. Ο Θεός αγιάζει με το Πνεύμα αυτούς που μετέχουν με την πίστη. Το σκοτάδι της κοσμικής απάτης δεν υπάρχει στην Εκκλησία αφού την φωτίζει ο Χριστός και λαμπρύνει του πιστούς. Η λογική ψυχή του ανθρώπου πλάστηκε ως αθάνατη την οποία δεν την φθείρει ο θάνατος όπως το σώμα.

¹³¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 271-289

¹³² Εβρ. 9, 7-12

¹³³ Εβρ. 10, 8-14

¹³⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 2, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 271-289

Πρέπει λοιπόν οι πιστοί να είναι καθαροί, να μην έχουν στο νου καμία εκδήλωση φαυλότητας και πονηρίας, και να αφιερώνουν την ψυχή τους στον Θεό με πίστη και τέλεια αγάπη. Όταν καταφώτισε ο Χριστός με την διδασκαλία του και οδήγησε άριστα στην πνευματική λατρεία, έγιναν κατά κάποιο τρόπο περιττές οι νομικές διατάξεις αφού συμπληρώθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού και με την πίστη σε εκείνον, ο νόμος είναι πλέον γραμμένος στις καρδιές των πιστών¹³⁵.

Αφού ο Χριστός πρόσφερε τον εαυτό του για τους ανθρώπους, έθεσε τέρμα στη νομική λατρεία η οποία δεν μπορούσε να εξαλείψει τις αμαρτίες, γιατί η συμπλήρωση του νόμου και η τελειότητα βρίσκεται στο πρόσωπο του Χριστού. Με την νομική λατρεία ήταν απροσέγγιστος ο Πατέρας, ενώ μετά την τελείωση μέσω του Χριστού προσεγγίζεται μόνο μέσω του Υιού. Μέσω του Χριστού σώζονται όσα βρίσκονται στην φθορά και ότι τυραννιούνταν από τον θάνατο. Η καθημερινή προσφορά από τους πιστούς δηλώνει το αδιάκοπο κατά κάποιο τρόπο και συνεχές της θυσίας του Χριστού κάθε μέρα και την καρποφορία με αυτήν εκείνων που έχουν σωθεί με την πίστη¹³⁶.

Δεν πρέπει οι πιστοί να απομακρύνονται από τον Θεό, αλλά να είναι κοντά του κατά κάποιο τρόπο, χωρίς να παρεμβάλλεται ανάμεσα τους η αμαρτία αλλά να υπάρχει ορθή διάνοια και προθυμία για να πράττουν αγαθά έργα. Ο Κύριλλος καταλήγει ότι πρώτοι κλήθηκαν στην σωτηρία οι πιστοί του Χριστού οι οποίοι είναι ελεύθεροι και στην συνέχεια οι υπόλοιποι που ήταν κάτω από την επιρροή του νόμου και την δουλεία¹³⁷.

γ.11 ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄

Στον ενδέκατο λόγο που έχει τίτλο «Περί ιερωσύνης, και ότι η ιερωσύνη του νόμου ήταν τύπος της κατά Χριστόν»¹³⁸ ο Κύριλλος αναφέρει ότι αφού

¹³⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 291-309

¹³⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 311-329

¹³⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 331-345

¹³⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 347

ολοκληρώθηκε η αγία σκηνή, ο Θεός προχώρησε στην ανάδειξη των ιερέων. Κανένας δεν προσέρχεται αυτόκλητος στο ιερατείο του Θεού, αλλά πρέπει να κληθεί. Ο Χριστός είναι ο Μέγας αρχιερέας και κλήθηκαν μαζί του και ορίστηκαν συνεργάτες του στην ιερουργία και οι μαθητές του¹³⁹ οι οποίοι στάλθηκαν για να κηρύξουν το Ευαγγέλιο.

Ο Ααρών είναι τύπος του Χριστού, όμως ο Κύριος είναι εκείνος που προσφέροντας μία θυσία για χάρη όλων, έκανε τέλειους στον αιώνα όσους αγιάζονται¹⁴⁰. Η αδυναμία του νόμου τελειοποιήθηκε στο πρόσωπο του Χριστού. Ο νόμος δεν αρκούσε για την λύτρωση ούτε θα είχε την δυνατότητα να αγιάζει πλήρως αυτούς που έχουν λυτρωθεί από την αμαρτία. Λύτρωση και αγιασμός είναι ο Χριστός.

Η στολή του πρώτου στην ιεροσύνη κατασκευάστηκε με τα ίδια υλικά όπως αυτά που υπήρχαν μέσα στην σκηνή υποδεικνύοντας, σαν εικόνα και τύπος, την δόξα του Χριστού. Αποδέχεται ο Πατέρας και θυμάται τους πιστούς στο πρόσωπο του Χριστού και μέσω του Χριστού έγιναν γνώριμοι και έχουν καταγραφεί στο βιβλίο της ζωής. Εκείνοι που αγωνίζονται να επιτύχουν την απογραφή τους στον ουρανό, επιτυγχάνουν το σκοπό τους με τα όπλα της δικαιοσύνης. Με κανένα τρόπο δεν θα βρεθούν μέσα στη θύμηση και στο βιβλίο της απογραφής του Θεού, αν δεν χρησιμοποιήσουν τα όπλα της δικαιοσύνης και δεν προχωρήσουν στην πράξη οπλισμένοι με αυτά¹⁴¹.

Στο πρόσωπο του Χριστού γνωρίσαν οι πιστοί τον Πατέρα και έκανε φανερό το αγαθό θέλημα του. Ο Χριστός είναι ο μόνος από την φύση του Υιός και αφού είναι Θεός είναι κατά φύση άγιος¹⁴². Στον Χριστό υπάρχει αφθαρσία και ζωή από τη φύση του και όχι κατά μέθεξη. Όλα τα μέρη της στολής του Ααρών είναι σύμβολα σωτηρίας που εικονίζουν τον Χριστό και την ουράνια Βασιλεία. Ο Χριστός ενώ είναι Θεός από την φύση του, κένωσε τον εαυτό του και έλαβε την ανθρώπινη φύση για την σωτηρία της. Κάθε προσέγγιση στον τριαδικό Θεό και τελειοποίηση πραγματοποιείται με τον Χριστό και κάθε δικαίωση γίνεται με την πίστη σε αυτόν

¹³⁹ Α' Κορ. 3, 9

¹⁴⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 347-349

¹⁴¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 351-369

¹⁴² Ο.π.

και μέσω αυτού, καθώς και η απόθεση των αμαρτημάτων. Η βασιλεία του Σωτήρα είναι αμετάθετη και συνεχής και αιώνια¹⁴³.

Αφού βαπτιστούν οι πιστοί και ξεπλύνουν κάθε είδος ακαθαρσίας τότε θα δεχθούν τον πλούτο της ουράνιας χάριτος, φορώντας τον χιτώνα της ευφροσύνης. Όσοι πίστεψαν, ελεήθηκαν και είναι ευλογημένοι από τον Κύριο και χρισμένοι στο νου με την επιχορηγία του Πνεύματος. Οι ιερείς αφού πλένονταν με νερό και χρίζονταν με λάδι, φορούσαν την ιερή αμφίεση τους και αγιάζονταν στα χέρια, ώστε να θεωρούνται πως είναι κατάλληλοι για το χρέος τους να επιτελούν τις θυσίες καθαρά και τέλεια. Έχοντας και οι πιστοί προεξαγινιστεί και λαμπρυνθεί με την ουράνια χάρη και έχοντας χρισθεί, πρέπει με παρρησία και με καθαρά και πάναγνα χέρια να προσκομίζουν στον Θεό τις πνευματικές προσφορές τους.

Είναι απαραίτητη για τη σωτηρία των πιστών η τελείωση τους με το σώμα και το αίμα του Χριστού, αφού στον Χριστό υπάρχει το τέλειο και όχι στον νόμο. Γίνεται κατανοητό ότι αγιάσθηκαν και έγιναν καθαροί με την χάρη του Χριστού. Για να καταλύσει την κυριαρχία του θανάτου, ο Χριστός κατ'οικονομία υπέμεινε τον θάνατο, για να τον δοξολογούμε εμείς ως Θεό¹⁴⁴. Όλοι μαζί οι πιστοί νοούνται μέλη του ενός σώματος με κεφαλή τον Χριστό¹⁴⁵. Μέσω αυτού μπορούν να πετύχουν όλα τα εξαιρετικά κατορθώματα τους οι πιστοί. Η συμμετοχή στην αγία τροφή, δηλαδή στο σώμα και το αίμα του Χριστού, αρμόζει στις ιερές ψυχές και η ευλογία αυτή είναι απλησίαστη σε εκείνους που δεν έχουν πιστέψει. Η σκηνή είναι αγία και καταπλουτεί τέλεια το θυσιαστήριο με τον αγιασμό του Πνεύματος. Οι πιστοί πρέπει να είναι αμετακίνητοι στην αρετή και να παραμένουν κοντά στον Θεό.

Με τον ερχομό του Κυρίου, η λατρεία πλέον δεν γίνεται με τύπους και σκιές. Η παιδαγωγία με τον νόμο δεν σταμάτησε, αφού ο νόμος διακηρύττει παντοτινά το μυστήριο του Χριστού. Όσοι εκλέχθηκαν για την ιεροσύνη και δέχθηκαν τον καθαρμό με την πίστη, πρέπει να είναι άγιοι και καθαροί¹⁴⁶. Ο Χριστός σφαγιαζόμενος ο ίδιος, αναδεικνύει τους πιστούς ιερούς και τους ελευθερώνει από

¹⁴³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 377

¹⁴⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 371-389

¹⁴⁵ Ρωμ. 12, 5

¹⁴⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 391-409

την αμαρτία και τους συγχωρεί τα εγκλήματα και ξεπλένει τον ρύπο της καταδίκης. Ο Κύριλλος τονίζει ότι οι θυσίες που γινόταν από Ισραηλίτες προεικόνιζαν την θυσία του Χριστού. Πλέον, οι πιστοί προσφέρουν ως θυσία πνευματική τον εαυτό τους αφιερώνοντας την ζωή τους στον Κύριο¹⁴⁷.

Ο Χριστός είναι η οδός της ευλογίας, και όλα από τον Πατέρα χορηγούνται μέσω αυτού και από αυτόν. Ο άνθρωπος που αποβλήθηκε εξαιτίας της παράβασης του, έγινε δεκτός προς υιοθεσία, όταν ευλογήθηκε μέσω του Χριστού με τη μετοχή του αγίου Πνεύματος, το οποίο μας έδωσε πλούσια τα χαρίσματα του με όλη την πληρότητα του. Οι πιστοί σώζονται με την πίστη και εξαιτίας της μεγάλης ευσπλαχνίας του Θεού αποτινάξαμε την φθορά και μας χάρισε την σωτηρία¹⁴⁸. Η φανέρωση του Θεού φέρνει την ειρήνη ως αγαθό δικό του σε εκείνους που πιστεύουν σε αυτόν. Στην ειρήνη και στην ενότητα οδηγεί ο Χριστός και μέσω της χάρις του Πνεύματος οι πιστοί αναδειχθήκαν κοινωνοί του και μπόρεσαν να οδηγηθούν κοντά στον Πατέρα¹⁴⁹. Ο Χριστός είναι η κάθαρση από κάθε ρύπο και ο δωρητής του αγιασμού. Οι πιστοί πρέπει να αποφεύγουν την αμαρτία και ζουν ζωή αγία και καθαρή και όσο το δυνατόν ευάρεστη στον Θεό. Είναι ανάγκη οι αληθινά ιεροί και άγιοι να είναι καθαροί εσωτερικά και εξωτερικά και να ενώνονται με τον Χριστό.

Ο Κύριλλος κλείνει τον λόγο του με την χειροτονία των ιερέων η οποία πρέπει να γίνεται μπροστά στα εκκλησιάσματα, όπως ακριβώς και οι παλιοί ενεργούσαν τις χειροθεσίες αυτές στους λευίτες κοντά στην ιερή και αγία σκηνή. Η χειροτονία αν δεν γίνει ούτε στην εκκλησία ούτε με παρουσία λαού, γίνεται παρά το θέλημα του Θεού και έξω από τους ιερούς νόμους. Κι αφού ολοκληρωθεί η χειροτονία τους, αναλαμβάνουν όλα τα καθήκοντα της ιερής υπηρεσίας τους¹⁵⁰.

γ.12 ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄

Στον δωδέκατο λόγο που έχει τίτλο «Περί ιερωσύνης»¹⁵¹ ο Κύριλλος συνεχίζει την αναφορά του για την ιερωσύνη. Τονίζει ότι ευθύνη έχουν και θα

¹⁴⁷Ο.π.

¹⁴⁸ Τιτ. 3, 5

¹⁴⁹ Εφ. 2, 18

¹⁵⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 411-423

¹⁵¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 9

αποδοθεί κατηγορία σε εκείνους που έχουν εκούσια εκτροπή της διανοίας τους στα φαύλα και προτιμούν να αποκλίνουν σε οποιοδήποτε ανεπίτρεπτο. Τον αποκλεισμό της ιερωσύνης κάποιων που είχαν σωματικά ελαττώματα από τον λαό του Ισραήλ, τον εξηγεί πνευματικά ο Κύριλλος και τονίζει ότι δεν είναι κατάλληλος να ιεουργεί ο πνευματικά τυφλός και πνευματικά κουτσός και όσοι έχουν πνευματικές αρρώστιες και ελαττώματα. Θα πρέπει να εξετάζονται τα πάντα και να κρατούν τα καλά και ωφέλημα αποφεύγοντας κάθε πονηρία.

Κάνει λόγο και για την πνευματική τυφλότητα των αιρετικών αφού πιστεύουν ότι ο Πατέρας είναι Θεός αλλά αρνούνται τον Υιό που προήλθε κατά φύση από εκείνον. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει σωστή πίστη και πνευματική ορθότητα. Επίσης, θα πρέπει τα πάθη να περιορίζονται, να απομακρύνεται η φαυλότητα και να υπάρχει ανδρεία και προθυμία αδιάβλητη για το αγαθό. Είναι λοιπόν ακατάλληλος για το ιερό έργο όποιος έχει πνευματικό ψεγάδι. Όσοι έχουν πνευματικά ελαττώματα εμποδίζονται από το ιερό έργο, όχι όμως και από την πνευματική τροφή του Χριστού. Μπορούν να λάβουν την ευλογία του Χριστού για να αποθέσουν το κακό και να σταματήσουν να αμαρτάνουν, να νεκρώσουν τις ηδονές και να αποκτήσουν πνευματική ευεξία.

Δεν πρέπει ο νους του ανθρώπου να κλίνει στην παραφθορά και κατά κάποιο τρόπο να εξαντλείται σε ακαρπία με το να μην μπορεί να αντιληφθεί κανένα από τα απαραίτητα για τη σωτηρία. Οι ένοχοι ψυχικών παθών είναι ακάθαρτοι και υπόλογοι για εγκλήματα μολυσμών γιατί όσοι είναι κοντά τους μολύνονται και αυτοί. Όσοι είναι μολυσμένοι θα πρέπει πρώτα να καθαριστούν. Ο Χριστός προσφέρει την κάθαρση και εκείνος είναι ο ζωντανός άρτος και η ζωή¹⁵². Όσοι δεν μπορούν να είναι με πνευματική οικειότητα συνδεδεμένοι με τον Χριστό, τον Μέγα αρχιερέα, δεν μπορούν να γίνουν μέτοχοι των τροφών του διότι απωθώντας την οικειότητα με τον Χριστό, δέχθηκαν διαβολικά σπέρματα και μέσα στην πλάνη τους καρποφορούν τα έργα της πλάνης και της απώλειας.

Αν ένας πνευματικά καθαρός άνθρωπος περιπέσει σε ακάθαρτους ανθρώπους και στην πλάνη και στη συνέχεια συνέλθει και μετανοήσει ας επανέλθει στην προηγούμενη κατάσταση του αφού ο Θεός δέχεται τους αληθινά μετανοημένους. Οι ιερείς πρέπει να είναι άγιοι και να έχουν αποτινάξει το νεκρό κοσμικό φρόνημα.

¹⁵²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 9-37

Πρέπει να απέχουν και να απομακρύνονται από τα νεκρά έργα που οδηγούν στην απώλεια. Δεν θα πρέπει να αποκλίνουν από το ορθό και να προσκολλούν σε αισχρά και ανούσια έργα.

Η βασιλεία του Θεού είναι παντοτινή και ακλόνητη και ο Χριστός είναι ο Μέγας Αρχιερέας και τίποτα σε εκείνον δεν είναι νεκρό αφού κατήργησε τον θάνατο και την φθορά¹⁵³. Ο Χριστός δεν είναι ακάθαρτος, ούτε και έχει γνωρίσει την αμαρτία και είναι γεμάτος από κάθε λαμπρότητα και καθαρότητα έχοντας τον απόλυτο αγιασμό και ανεξίτηλη την λαμπρότητα του. Δεν συνενώνεται με βέβηλες κι ανόσιες ψυχές αλλά συνάπτεται πνευματικά με ψυχές πάναγνες και καθαρές.

Οι ιερούργοι πρέπει να είναι ταπεινοί και να μην είναι αλαζόνες γιατί είναι πολύ άσχημο και βαρύ νόσημα του νου το αλαζονικό φρόνημα. Πρέπει λοιπόν να απαλλαγούν από την έπαρση και την υπεροψία για να τελέσουν το έργο τους με αγαθότητα και σωστά. Όσοι έχουν βαπτισθεί δέχθηκαν το άγιο Πνεύμα που όμοια με φωτιά, εξαλείφει τον μολυσμό στις ψυχές των πιστών. Έγινε ο Μονογενής άνθρωπος με την μετοχή του Πνεύματος, σύμφωνα με την μορφή που αρμόζει στον άνθρωπο. Οι πιστοί πρέπει να είναι θερμοί και φλογεροί από το Πνεύμα που υπάρχει μέσα τους και να μην πέφτουν σε ψυχρότητα με τις κοσμικές ηδονές αλλά να αναθερμαίνουν το νου με τον αγιασμό στην αγάπη του Θεού¹⁵⁴.

Εκείνοι αποπνέουν την ευωδία του Χριστού προσφέροντας θυσία στον Τριαδικό Θεό τα καυχήματα τους από τα έργα του ευαγγελίου. Η ζωή που αφιερώνεται στον Θεό πρέπει να είναι οπωσδήποτε ευώδης και να τρέφεται από αγαθές ελπίδες. Ότι γίνεται πρέπει να πραγματοποιείται με καθαρότητα για την δόξα του Θεού και να είναι απαλλαγμένο από το αίσθημα της ανθρωπαρέσκειας. Πρέπει οι πιστοί να προσφέρουν τον εαυτό τους ως ευφραντική ευωδία στον Θεό, βαδίζοντας στα ίχνη της ζωής των αγίων και ακολουθώντας τα ιερά πνευματικά έργα εκείνων. Για να αποτινάξει κάποιος τον μολυσμό και να διαφύγει από την αμαρτία μπορεί να το επιτύχει μόνο μέσω του Χριστού με τον οποίο επιτυγχάνεται η κάθαρση. Εκείνος είναι το ιερό σφάγιο που θυσιάστηκε για να σηκώσει τις αμαρτίες του κόσμου¹⁵⁵ και

¹⁵³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 39-57

¹⁵⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 59-67

¹⁵⁵Ιω. 1, 29

είναι ολόκληρος ευώδης και ιερός, ο οποίος χορηγεί τον αγιασμό σε όλους τους πιστούς. Ο Υιός είναι Άγιος Αγίων και με το Πνεύμα αγιάζει όλη την κτίση.

Καθένας από εκείνους που προσήλθαν στην ιερή υπηρεσία θα τρυγήσει τους καρπούς των κόπων του και θα θερίσει την ανταμοιβή της υπηρεσίας του. Τα μυστήρια προσφέρονται στην Εκκλησία και οι πιστοί αξιώνονται μέσα σε αυτή την αγία τράπεζα του Χριστού. Όπου ιερατεύει νόμιμος ιερέας, ο τόπος αυτός είναι άγιος. Οι πιστοί γίνονται μέτοχοι του Χριστού με την απόρρητη και μυστική θυσία του Κυρίου. Στην Εκκλησία απονέμεται στους ιερουργούς η ισότητα, μοιράζοντας απαράλλαχτα τα προσφερόμενα δώρα της αναίμακτης θυσίας.

Οι πιστοί δοξολογούν τον Θεό μέσα στην Εκκλησία με πνευματική ενότητα, συγκεντρωμένοι με την πίστη σαν σε ένα σώμα και μία ψυχή. Πολλές φορές οι δοξολογίες πραγματοποιούνται με ηρεμία και σε κάθε σπίτι και την ημέρα και την νύκτα από τους αγαθούς και πράους ανθρώπους¹⁵⁶. Τονίζει ο Κύριλλος ότι στην Βασιλεία του Θεού θα αποκτήσουν οι πιστοί τελειότερη γνώση και ο ύμνος τους θα είναι υψηλότερος από ότι τώρα.

Καταλήγει, ότι όποιοι εκλέχθηκαν για το ιερατικό έργο είναι ανάγκη να αποφεύγουν και τη βέβηλη συντροφιά και την κοσμική μέριμνα που μπορεί να οδηγήσει σε ανεπίτρεπτες ηδονές. Χρειάζεται λοιπόν επαγρύπνηση γιατί προξενεί πνευματικό θάνατο ο σκοτισμένος νους και η καρδιά που είναι φορτωμένη από μέριμνες και είναι κυριευμένη από κοσμική μέθη. Μερικές φορές ο νους πέφτει στην ασχήμια και δεν βαδίζει ορθά, οι πράξεις δεν έχουν κοσμιότητα και απομακρύνονται από τον σωστό δρόμο. Με αυτή την ραθυμία απομακρύνονται από τον Θεό. Πρέπει λοιπόν, οι ιερείς να απομακρύνονται από ασεβείς ανθρώπους και ακάθαρτους πνευματικά και πρέπει οι ίδιοι να είναι πρωτίστως ευσεβείς και καθαροί πνευματικά αλλά και νηφάλιοι και διδακτικοί για να μπορούν να διδάξουν ότι ο νόμος είναι παιδαγωγός και διακηρύττει το μυστήριο του Χριστού¹⁵⁷.

¹⁵⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 69-87

¹⁵⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 89-97

γ.13 ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄

Στον δέκατο τρίτο λόγο που έχει τίτλο «Συνέχεια περί ιερωσύνης»¹⁵⁸ ο Κύριλλος μετά την αναφορά του στους ιερείς και τον Ααρών προσθέτει στα λεγόμενα του όσα θεσπίστηκαν για τους Λευίτες. Συγκεκριμένα, τονίζει ότι για να υπάρξει άριστη τάξη στις θυσίες ορίστηκε ο αρχιερέας να έχει εξουσία στο Λευιτικό τάγμα, το ιερό και εκλεκτό γένος, και εκείνοι υπηρετούσαν στην σκηνή του μαρτυρίου. Παραχωρήθηκαν λοιπόν, οι Λευίτες ως συνεργάτες και βοηθοί των ιερουργών για να φυλάγουν την σκηνή του μαρτυρίου. Ο Ααρών είναι τύπος Χριστού όπως προαναφέραμε και οι συνιερουργοί του Ααρών μπορούν να υποδηλώσουν ολοκάθαρα τους ιερούς και αξιοθαύμαστους αποστόλους. Ο Κύριλλος αναφέρει την προτύπωση των παραπάνω μέσα στην τάξη της Εκκλησίας και συγκεκριμένα τους επισκόπους ως πνευματικούς ηγέτες, τους πρεσβυτέρους που τους εμπιστεύτηκε το θυσιαστήριο και το εσωτερικό του καταπετάσματος, και τους διακόνους που φρουρούν την σκηνή και όλα τα σκεύη της και όλα όσα πρέπει να φυλάει ο λαός. Ιερουργούν, λοιπόν, οι προεξάρχοντες αλλά βοηθούν οι Λευίτες στην τάξη της εκκλησιαστικής ιερατείας¹⁵⁹.

Πρέπει οι άγιοι να είναι συνετοί και απλοί, χωρίς κακία όπως αναφέρει ο απόστολος Παύλος «Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῆ κακία νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε»¹⁶⁰. Εκείνοι που κοπιάζουν περισσότερο, είναι πλησιέστερα στον Θεό. Ὅσοι ανέλαβαν με θάρρος να υπηρετούν τα Ἅγια των Ἁγίων είναι ἅγιοι με την χάρι του Χριστού. Είναι καρπός μεγάλης σύνεσης να σέβεται κάποιος αυτά που έχει και να μην ζητάει υπεροπτικά τις μεγαλύτερες τιμές και να επιθυμεί εγωιστικά εκείνα που δεν του έχουν δοθεί. Εκείνοι που έχουν τιμήσει την αγία και άψογη ζωή θα κληρονομήσουν την βασιλεία του Θεού. Ὅποιοι θέλουν να υπηρετήσουν απερίσπαστοι τον Θεό είναι ανάγκη να αποδεσμεύονται από τα επίγεια και να τρέφονται με την ελπίδα του Θεού.

Ο Χριστός θυσιάστηκε και υπέμεινε την σφαγή για να καταργήσει την αμαρτία του κόσμου και να δώσει την δυνατότητα στους πιστούς να κληρονομήσουν την Βασιλεία Του. Δεν πρέπει όμως οι ασεβείς ψυχές να μεταλάβουν το άγιο σώμα

¹⁵⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Ἀπαντα τα ἔργα 3*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 99

¹⁵⁹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Ἀπαντα τα ἔργα 3*, «Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 99-107

¹⁶⁰Α' Κορ. 14, 20

του¹⁶¹. Των ιερέων αλλά και του λαού και όλων γενικά η λύτρωση και η ασφάλεια της ελπίδας εξαρτάται από τον Χριστό. Ο Ισραηλίτικος λαός ξεπούλησε την ίδια του την κληρονομία αφού δεν αντιλήφθηκε τον χρόνο της απελευθέρωσης, ενώ τα έθνη που δέχτηκαν τον Χριστό εναπόθεσαν την ελπίδα τους σε εκείνον.

Όσοι σώθηκαν με την πίστη ο οδηγός και ο ηγέτης τους είναι ο Χριστός που έχει κλήρο την κληρονομία του Πατέρα. Η κληρονομία αρμόζει στους ελεύθερους και όχι σε εκείνους που σηκώνουν τον ζυγό της δουλείας. Ο Χριστός θα μοιράσει στους αγίους τον κλήρο που τους αρμόζει και θα αποδοθεί στον καθέναν ανάλογα με τα έργα του¹⁶². Δεν πρέπει οι πιστοί να ζητούν τίποτα το σαρκικό αλλά μόνο τα θεία και πνευματικά.

Οι ιερείς πρέπει να είναι ενωμένοι αφού έχουν προσχωρήσει σε αυτό το λειτουργήμα κι έχουν εκλεγεί από τον Θεό. Ο καθένας που έχει εκλεγεί για το ιερό έργο πρέπει να προσφέρει θυσία ευφραντικής ευωδίας πνευματικής. Όλοι εκείνοι πορεύονται μαζί προς την Άνω Ιερουσαλήμ ως μέλη της αληθινής σκηνής, της Εκκλησίας που οικοδόμησε ο Κύριος. Εκεί θα προσφέρουν καθαρότεροι την υπηρεσία αφού θα έχει αφαιρεθεί τελείως η αμαρτία¹⁶³.

Η Εκκλησία είναι μία και ένα το μυστήριο του Χριστού και αν η θυσία δεν τελείται στην Εκκλησία τότε δεν είναι νόμιμη και δεν είναι ευάρεστη στον Θεό. Ο ιερέας είναι τύπος και πρότυπο του Χριστού, ο οποίος με το δικό του αίμα εισήλθε στα Άγια των Αγίων μια για πάντα και πρόσφερε την αιώνια λύτρωση στους ανθρώπους. Και με την θυσία που πρόσφερε έκανε τέλειους αυτούς που αγίασε.

Αν κάποιος αντιμάχονται πρέπει να αναθέτουν στον ιερουργό τις υποθέσεις τους και εκείνος πρέπει να οδηγήσει στην ορθή εφαρμογή του θελήματος του Κυρίου, εξηγώντας αμερόληπτα και να αποφασίζει με δικαιοσύνη για κάθε περίπτωση με λεπτότητα. Πρέπει οι πιστοί να σέβονται τον λειτουργό του Θεού, ακόμη και αν κάνει κάποιο ανθρώπινο λάθος γιατί δεν πρέπει να απορρίπτουμε τα θεία με αφορμή τα

¹⁶¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 109-127

¹⁶²Ψαλμ. 61, 13

¹⁶³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 111-147

ανθρώπινα λάθη. Οι ιερείς θα πρέπει να είναι τα παραδείγματα προς τους πιστούς και να τους οδηγούν στην δόξα του Θεού¹⁶⁴.

γ.14 ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄

Στον δέκατο τέταρτο λόγο που έχει τίτλο «Ότι πρέπει όσοι θέλουν να φοιτούν στις Εκκλησίες να καθαρίζονται και να πλύνονται από την κηλίδα της αμαρτίας κι έτσι να προσέρχονται στον Θεό»¹⁶⁵ ο Κύριλλος μετά την αναφορά του για την σκηνή, τους ιερείς και το Λευιτικό γένος, προσπαθεί σε αυτόν τον λόγο να τονίσει σε εκείνους που θέλουν να ζουν ορθά εν Χριστώ ότι θα πρέπει να καθαρισθούν από την αμαρτία και να καταλάβουν από την λαμπρότητα του Χριστού. Ο νους που κλίνει στην αμαρτία είναι νους νεκρός και είναι συνηθισμένος να απέχει από τα αγαθά έργα που οδηγούν στη ζωή. Όσοι έχουν καλλιεργημένο νου, χρησιμοποιώντας τον για την διατύπωση της αλήθειας θα απολαύσουν την χάρη της ορθότητας και της αλήθειας, καρπός που είναι άξιος θαυμασμού. Όσοι όμως δεν ακολουθούν αυτόν τον τρόπο και δεν ενεργούν έτσι, απομακρύνονται από τον σωστό δρόμο και αναδεικνύουν τον νου τους υπηρέτη της πονηρίας του κόσμου και σπαταλούν την δυνατότητα να πράξουν το αγαθό¹⁶⁶.

Όπως καταστρέφει και νεκρώνει την ψυχή και το νου η διάπραξη των μη επιτρεπτών, έτσι και όταν βρίσκεται κάποιος μαζί με εκείνους που κάνουν αυτές τις πράξεις, γίνεται κοινωνός στην αμαρτία αυτών που τις διαπράττουν. Χρειάζεται οι πιστοί να προσέχουν τις θεομίσητες αιρετικές διδασκαλίες που πάσχουν από το παράλογο νόσημα της έλλειψης συμπάθειας και αγάπης προς τον Τριαδικό Θεό. Αυτές τις αιρέσεις τις παρομοιάζει με τους Αμμωνίτες (Αμμωνίτες). Επίσης, οι πιστοί πρέπει να προσέχουν την ειδωλολατρία γιατί τέτοιος είναι ο πόλεμος των ειδωλολατρών εναντίον τους και οι οποίοι φθονούν την δόξα του Σωτήρα και ξεσηκώνουν όλη την δύναμη του διαβόλου προς αυτούς. Αυτές τις ειδωλολατρίες τις παρομοιάζει με τους Μωαβίτες.

¹⁶⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 149-159

¹⁶⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 161

¹⁶⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 161-167

Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή όσοι είναι καθαροί και απαλλαγμένοι από κάθε ακαθαρσία γιατί η συμβίωση με τους φαύλους είναι επικίνδυνη αφού μπορεί να καταστραφεί ο γνήσιος και ευγενής νους. Εκείνες οι συναναστροφές μπορούν να επιφέρουν μερικές φορές τους χειρότερους μολυσμούς. Όσοι εμποδίζουν αυστηρά την ευκολία προς τις ηδονές, απομακρύνουν τον ασελγή και ακόλαστο¹⁶⁷. Είναι πραγματικά αγία θυσία όταν κάποιος απομακρύνεται από την σαρκική ηδονή. Όσοι πορνεύουν και όσοι εκπορνεύονται θα δώσουν λόγο στον Θεό για την αισχρή και ακάθαρτη ζωή τους. Ο ζωοποιός Λόγος του Θεού, που είναι καθαρός και αμέτοχος στην αμαρτία, θα ελέγξει όσους είναι ένοχοι για αμαρτίες ενώ εκείνους που έχουν αποτινάξει την αμαρτία θα τους αποδείξει γεμάτους από καρπούς. Η πορνεία και τα σαρκικά πάθη διαφθείρουν τον άνθρωπο και του στερούν την οικειότητα με τον Θεό.

Ο τρόπος της φαυλότητας και ο ρυθμός της αγριότητας των ηθών και η ελαφρότητα σε οποιοδήποτε παράλογο κάνει τον άνθρωπο ακάθαρτο και ανίερο. Πρέπει οι πιστοί να είναι ανδρείοι απέναντι στα σαρκικά πάθη αλλά και να διαπρέπουν στην ημερότητα των ηθών και να αναδεικνύονται επιμελητές της αγάπης προς τους συνανθρώπους. Πρέπει να διακόπτουν τις αισχρές και αξιοκατάκριτες ηδονές, αποκαθιστώντας το νου στην πνευματική πραότητα έχοντας καθαρή την διάνοια και να φροντίζουν τους αδερφούς τους με αγάπη¹⁶⁸.

Όποιος έχει πραγματικά εξοικειωθεί με την αληθινή γνώση θα είναι τέλειος στην αρετή και άμεμπτος όσον αφορά τον εαυτό του. Αν κάποιος θέλει να έχει συναναστροφές μαζί του τότε θα τον ακολουθήσει και θα γίνει καθαρός, μιμούμενος τις πράξεις του. Ο λόγος πρέπει να συνοδεύεται με λαμπρά έργα για να είναι ο άνθρωπος γεμάτος αρετή. Η πίστη χωρίς τα έργα είναι νεκρή¹⁶⁹ αλλά και το αντίθετο. Δεν είναι ασφαλές να συμβαδίζει κάποιος με τους φαύλους, αλλά με τους ενάρετους.

Ο Κύριλλος παρομοιάζει τα ήθη των ανθρώπων με διάφορα ζώα, καθαρά και ακάθαρτα, που είχαν λεχθεί στην παλαιά διαθήκη. Συμπεραίνει ότι είναι ακάθαρτοι όσοι κατηγορούνται για φαυλότητες είτε είναι μεγάλοι είτε μικροί, είτε έχουν κάποιο

¹⁶⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 169-187

¹⁶⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 189-207

¹⁶⁹Ιακ. 2, 20

αξίωμα είτε όχι, εφόσον πράττουν ανεπίτρεπτα πράγματα¹⁷⁰. Οι πιστοί έχουν γίνει καθαροί μέσω του Χριστού, γεμάτοι από τον πλούτο της άφεσης που παραχωρεί το άγιο βάπτισμα. Εκείνοι έχουν γίνει δεκτοί με την πίστη σε κοινωνία πνευματική και πρέπει να απομακρύνονται από τους ακάθαρτους που πράττουν νεκρά έργα και καταμολύνουν όσους τους πλησιάζουν. Δεν μπορεί κανείς να πλησιάσει τον Θεό, αν δεν αποπλύνει κάθε ρύπο από την ψυχή του και αν δεν ελευθερωθεί από κάθε νεκρότητα πνευματική.

Ο Κύριλλος τονίζει ότι πρέπει να καθαρίζονται πρώτα όσοι θέλουν να έχουν οικειότητα με τον Θεό και να διακονούν με την προθυμία τους για κάθε αγαθό. Αναφέρει ότι η περιτομή της σάρκας των ισραηλιτών είναι καθαρός τύπος της νοητής και πνευματικής περιτομής, με την οποία ο Χριστός αφαιρεί κάθε μολυσμό από τις διάνοιες των πιστών. Αφού αποκοπούν οι επιθυμίες της απάτης και οι σαρκικές ηδονές με την ενέργεια του Πνεύματος, θα είναι εφικτή η οικειότητα και η σχέση με τον Τριαδικό Θεό. Δεν πρέπει λοιπόν οι πιστοί να πλησιάζουν τον Θεό με βεβηλωμένη ψυχή αλλά με άγια και άμεμπτη ζωή έχοντας αμετάτρεπτη θέληση προσκόλλησης στον Θεό χωρίς διχασμό διάνοιας. Τέλος, παρουσιάζει ως πρότυπο καθαρότητας και άξιο επαίνου τον Ιωσήφ που δεν υπέκυψε στις ηδονές και υπέμεινε τις συκοφαντίες από την γυναίκα που ήθελε να τον ρίξει στην ασέλγεια αλλά και ταπεινώθηκε όταν πουλήθηκε από τους αδελφούς του¹⁷¹.

γ.15 ΛΟΓΟΣ ΙΕ'

Στον δέκατο πέμπτο λόγο που έχει τίτλο «Ότι πρέπει να παρουσιαζόμαστε στον Θεό καθαροί και πλυμένοι, και ότι η κάθαρση μας κατορθώνεται με την πίστη στον Χριστό»¹⁷² ο Κύριλλος συνεχίζει και τονίζει την άποψη του ότι πρέπει να μεταβαίνουμε στον οίκο του Θεού λαμπροί και καθαροί πνευματικά, αποκτώντας την οικειότητα μαζί Του. Ο σπλαχνικός Θεός τότε θα παρέχει την φροντίδα του που αρμόζει στους κατεξοχήν δίκαιους και καθαρούς. Βέβαια όλοι οι άνθρωποι κάνουν

¹⁷⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 209-227

¹⁷¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 229-249

¹⁷²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 251

πολλά παραπτώματα αφού είναι νόσος της φύσης του ανθρώπου η ευκολία στην αμαρτία και παρασύρεται συνήθως εύκολα στην αδικία. Η σάρκα νοσεί βαριά από τον νόμο της αμαρτίας και ο νους είναι έτοιμος να κλίνει στα πονηρά. Επειδή δεν υπήρχε άλλος τρόπος απαλλαγής από το κακό, ήρθε ο Χριστός για σώσει τον άνθρωπο από την αμαρτία και να τον απαλλάξει από την διαβολική τυραννία.

Με την δύναμη του Χριστού μπορεί ο άνθρωπος να απορρίψει από πάνω του την αισχρότητα της αμαρτίας και καθαρισμένος θα μπορεί να πλησιάσει τον Πατέρα μέσω του Χριστού. Νεκρώνοντας τα επίγεια θελήματα και απαλλάσσοντας το νου από την περιπλάνηση μέσα στα κοσμικά φρονήματα και τις ηδονές, μπορούν οι πιστοί να ζήσουν ευαγγελική ζωή. Θυσία είναι η πνευματική κάθαρση στο όνομα του Χριστού και δώρο προς τον Θεό η αφιέρωση της ζωής με ευπρέπεια και αγιότητα. Πρέπει οι πιστοί να έχουν σύνεση και να έχουν τον φωτισμό του Χριστού με τη χάρη του Πνεύματος. Μέσω του Χριστού είναι προσιτός ο Πατέρας¹⁷³. Τα πάθη σπρώχνουν τους ανθρώπους στην ανικανότητα της αγαθής καρποφορίας. Πρέπει να έχουν απαλλαγεί από την κατηγορία όσοι θέλουν να αφιερώσουν τις ψυχές τους στον Θεό. Ο Θεός δίνει μεγαλύτερη τιμή στην απλότητα και οι πιστοί πρέπει να είναι απλοί και ταπεινοί. Η θυσία τους πρέπει να γίνεται με σοφία και φρόνηση¹⁷⁴.

Η κάθαρση των ιερέων του λαού, του μικρού και του μεγάλου και όλων μαζί, γίνεται στο όνομα του Χριστού, αφού μόνο με τον Χριστό και την πίστη σε αυτόν θα σωθούν όσοι βρίσκονται κάτω από τον ζυγό της αμαρτίας. Γιατί Εκείνος με την θυσία του σηκώνει τις αμαρτίες των ανθρώπων και τους λύτρωσε χαρίζοντας τους τον αγιασμό και την τελείωση. Εκείνος με το αίμα του αγιάζει την Εκκλησία και οι πιστοί που αγιάζονται πρέπει να φροντίζουν να ζουν ως πολίτες της βασιλείας του Θεού. Ανάλογα με τα πταίσματα του καθενός γίνεται η κάθαρση και ο αγιασμός μέσω του Χριστού. Εκείνος είναι η ειρήνη που ενώνει ομόψυχα τους πιστούς μεταξύ τους και μέσω του ίδιου στην δια του Πνεύματος σχέση με τον Πατέρα. Δέχεται την ευωδία με την πίστη και προσφέρεται στον Πατέρα μέσω αυτού που καθαρίζει τους ακάθαρτους

¹⁷³Εφ. 2, 18

¹⁷⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα* 3, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 251-269

πνευματικά και αποπλύνει νοητά αυτούς που έπεσαν στην ακαθαρσία. Η άφεση των πλημμελημάτων και ο τέλειος καθαρισμός γίνεται με τον Χριστό¹⁷⁵.

Όσοι επιθυμούν να έχουν μέσα τους τον Χριστό με την χάρη του Αγίου Πνεύματος, πρέπει να αποπλένουν τις ακαθαρσίες και να καθαρίζονται από τα εγκλήματα και έτσι να παρουσιάζουν λαμπρή και ακηλίδωτη την ψυχή τους στον Χριστό. Αποκαθιστώντας αυτούς που αδικήθηκαν και αφαιρώντας τις λύπες των αδελφών με τις εκδηλώσεις της αγάπης, θα απαλλαχθούν οι πιστοί από κάθε κατηγορία και θα κερδίσουν την άφεση των αμαρτιών μέσω του Χριστού. Εκείνοι που ζωοποιούνται πνευματικά από τον Χριστό, πρέπει να απομακρύνονται από τα νεκρά έργα. Αυτά τα έργα νεκρώνουν την ψυχή και ψυχραίνουν το νου ο οποίος οδηγείται στις ηδονές της σάρκας και στα πράγματα του κόσμου. Είναι πνευματικά νεκρός και αιχμαλωτισμένος στα έργα της νεκρότητας όποιος έχει μολυνθεί στην ψυχή και στο νου αλλά και είναι γεμάτος από τη φαυλότητα του κόσμου.

Πριν από την νεκρή πράξη έχει προχωρήσει ήδη ο νους σε πλημμελήματα αφού με την ελεύθερη ροπή του έχει υποστεί την νέκρωση. Είναι σωτήριο να αποφεύγει κάποιος την νέκρωση και να αποφεύγει τα πάθη όταν ακόμα είναι απλές επιθυμίες, Πρέπει λοιπόν οι πιστοί να ζουν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού και να αποφεύγουν την νέκρωση που προκαλούν τα πάθη και η αμαρτία και να μην ζουν με κοσμικό φρόνημα. Οι πιστοί ζώντας την ζωή του Χριστού και αποφεύγοντας την νέκρωση από το πάθος και την αμαρτία, θα απορρίψουν την ζωή της αμαρτίας και θα ζουν με ορθή φρόνηση. Όσοι εκτιμούν την λαμπρή ζωή να απομακρύνονται από οτιδήποτε μπορεί να τους νεκρώσει και έτσι θα καταφέρνουν να αποφεύγουν τους μολυσμούς. Να μην ξυπνούνε τα πάθη που έχουν κατευνασθεί ούτε να ανανεώνουν τα τραύματα του νου¹⁷⁶.

Ο μολυσμός είναι διπλός, της σάρκας και του πνεύματος και πρέπει οι πιστοί να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί. Αν υπάρχει κάποια παραφθορά και μεταβολή από την ορθή πίστη στην μη ορθή ή στη φαυλότητα και στην κακία τότε ο άνθρωπος εκείνος είναι ακάθαρτος πνευματικά. Η φύση του ανθρώπου ρέπει στην αδυναμία και οδηγείται εύκολα στο πλημμέλημα αλλά επειδή ο Θεός είναι φιλεύσπλαχνος

¹⁷⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 271-289

¹⁷⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 291-309

συγχωράει εκείνους που μετανοούν. Η πλήρης απαλλαγή από τα πάθη θα πραγματοποιηθεί στα έσχατα όπου η αμαρτία και η φθορά δεν θα υπάρχουν πια. Είναι όμως κακό να μην απομακρύνονται οι πιστοί από τους μολυσμούς και να παραμένουν σε αυτούς μετά την κάθαρση τους από τον Χριστό. Δεν πρέπει να αφήνουν τα δίκαια έργα και το αγαθό και να παραδίδονται σε ηδονές δαπανώντας στα αισχρά την ικανότητα της φύσης για το αγαθό και αντί της πνευματικής καρποφορίας να προτιμούν την ζημία των ανούσιων πραγμάτων.

Μέσω του Χριστού καθαρίστηκαν από κάθε αμαρτία και απαλλάχθηκαν από κάθε κατηγορία, εκείνοι που ήταν δέσμοι από τις παραβάσεις¹⁷⁷. Τότε οι πιστοί καθαροί και αγιασμένοι από τον Χριστό, θα προσέλθουν αληθινά λαμπροί και θα προσκυνήσουν εξαγνισμένοι τον πανάγιο Τριαδικό Θεό. Ο Κύριλλος τονίζει ότι η αγία Παρθένος γέννησε το θείο βρέφος χωρίς να έχει ερωτική συνεύρεση αλλά με την ενέργεια του αγίου Πνεύματος και έτσι ο Θεάνθρωπος είναι η απαρχή όλων εκείνων που αναγεννήθηκαν μέσω του Αγίου Πνεύματος.

Η ανθρώπινη φύση καταμολύνεται από την φθορά και τον θάνατο που επικράτησε μέσω του διαβολικού φθόνου, έχοντας ρίζα του την αμαρτία. Είναι λοιπόν, η φύση ακάθαρτη επειδή από παράβαση υπομένει την φθορά. Μέσω του Χριστού εξαφανίστηκε η ακαθαρσία και έφυγε ο μολυσμός που είχε δεχθεί η ανθρώπινη φύση. Εκείνος που είναι η πηγή της ζωής και της αφθαρσίας, με την θυσία του για χάρη των ανθρώπων, πρόσφερε την σωτηρία¹⁷⁸.

γ.16 ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄

Στον δέκατο έκτο λόγο που έχει τίτλο «Ότι είναι απαραίτητο να προσφέρουμε θυσίες πνευματικές και δώρα στον Θεό»¹⁷⁹ ο Κύριλλος αναφέρει ξανά την γνώμη του ότι πρέπει οι πιστοί να απομακρύνονται από την αμαρτία και να προχωρούν στην αποκάθαρση τους μέσω του Χριστού, ο οποίος έχει την δύναμη να καθαρίζει κάθε ρύπο μέσα τους με την ενέργεια του Πνεύματος. Είναι όμως απαραίτητο οι πιστοί να

¹⁷⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 311-329

¹⁷⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 331-337

¹⁷⁹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 339

προσφέρουν στον Θεό ως πνευματικό δώρο τη ζωή του αγιασμού και της οσιότητας. Τονίζει ότι πρέπει να προσφέρουν θυσίες πνευματικές και δώρα νοητά και να αφιερώνουν τους εαυτούς τους στον Θεό ως ευφραντική πνευματική ευωδία. Σαν δώρο προσφέρει ο κάθε πιστός την ζωή του, έχοντας ο καθένας το δικό του χάρισμα.

Γίνονται τέλειοι μόνο αν γίνουν ευπρόσδεκτοι στην Εκκλησία από τον Πατέρα, προσκομίζοντας τους ως ιερέας ο Χριστός, γιατί από εκείνον απέκτησαν την δυνατότητα προσέγγισης και εκείνος εγκαινίασε την είσοδο αφού εισήλθε πρώτος για χάρη των ανθρώπων στα Άγια των Αγίων και έδειξε τον αληθινό δρόμο. Εκείνοι που “πεθαίνουν” ως προς τις αμαρτίες του κόσμου και τις απολαύσεις του, μπορούν και έχουν ζωή οσιότητας και αγιασμού προσφερόμενη στον Θεό. Επομένως, προσφέρουν τον εαυτό τους ως ολοκαύτωμα και ευφραντική ευωδία στον Θεό¹⁸⁰.

Ο νους των αγίων είναι γεμάτος από αγαθές έννοιες κι εκείνοι ζουν με σεβασμό προς τον Θεό και η ζωή τους είναι αγία. Εκείνοι νεκρώνουν τις ηδονές και γίνονται ελεύθεροι και απαλλαγμένοι από κάθε κοσμικό και περιττό στοιχείο. Οι άγιοι είναι ταπεινοί και ο νους τους επιδιώκει τα απλά σε αντίθεση με τους αλαζόνες που περιφρονούν το ταπεινό φρόνημα. Ο Θεός δέχεται την προσφορά των πιστών σύμφωνα με τις δυνατότητες του καθένα. Δέχεται και το πολύ μικρό και χαρίζει και σε αυτό την ιλαρότητα. Όσοι θέλουν να ευχαριστήσουν τον Θεό προσφέροντας και αφιερώνοντας την ζωή τους, να μην δυσανασχετούν για τους ιδρώτες τους για χάρη της αρετής αλλά η ζωή τους να είναι γεμάτη από πνευματική ευωδία. Θα προσέλθουν στον Πατέρα μέσω του Χριστού με την πνευματική θυσία και θα βρίσκονται μέσα στην μνήμη του¹⁸¹.

Εκείνοι που μόχθησαν πολύ, γίνονται ευωδία Χριστού και καταπλουτίζονται άφθονα με τη χάρη του αγίου Πνεύματος. Επομένως πρέπει οι πιστοί να προσφέρουν τον εαυτό τους στον Θεό, αποφεύγοντας την αμαρτία και ζώντας για την δικαιοσύνη, απονέμοντας σε Εκείνον τη ζωή τους λαμπρή και άμεμπτη. Η ανταμοιβή είναι ανάλογη με τα κατορθώματα του καθενός και με το επίπεδο της αρετής του. Ανάλογη με τους καρπούς που θα αποδώσει ο καθένας θα είναι και η επιχορήγηση του Θεού σε αυτούς. Όλα τα έθνη και οι εξ' αίματος Ισραηλίτες μπορούν να πετύχουν την

¹⁸⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 339-349

¹⁸¹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 351-359

πνευματική πρόοδο και την σωτηρία τους εφόσον πιστεύουν στον Χριστό. Ο δρόμος που οδηγεί στην οικειότητα με τον Πατέρα είναι ένας για όλους, κι αυτός είναι ο Χριστός¹⁸².

Επειδή ο Θεός είναι φιλάνθρωπος, δεν διώχνει κανέναν από όσους προστρέχουν σε εκείνον με την πίστη, αλλά δέχεται τον καθένα με ότι διαθέτει και δεν ζητά παραπάνω από ότι μπορεί ο καθένας. Όποιος έχει δικαιωθεί με την πίστη και έχει αγιασθεί με τη χάρη του αγίου Πνεύματος, έγινε ιερό αφιέρωμα στον Θεό και οφείλει την ζωή του στον Χριστό¹⁸³. Ο Χριστός καταβάλλοντας το αντίτιμο με το ίδιο του το αίμα, λύτρωσε τους πιστούς. Επομένως, πρέπει να προσέρχονται στον Σωτήρα Χριστό με την πίστη προσφέροντας ως αντικαταβολή την αφιέρωση της ευσεβούς ζωής τους.

Η καρποφορία του καθενός είναι σύμμετρη με τις πνευματικές δυνάμεις του. Ο δίκαιος Θεός δέχεται τους καρπούς ανάλογα με την προθυμία του καθενός και την καταλληλότητα του νου, και δεν απορρίπτει τους αδύνατους πνευματικά αλλά διευρύνει την προκοπή αυτών που την επιζητούν ανάλογα με τις δυνατότητες του καθένα. Οι πιστοί που ζουν με την πίστη στον Χριστό, βαδίζοντας τον ανώτερο δρόμο, να προσφέρουν την πνευματική και αληθινή προσκύνηση στον Θεό και να τον τιμούν με πνευματικά και άγια αφιερώματα. Πρέπει ο νους των πιστών να είναι γεμάτος με αγαθές σκέψεις έτσι ώστε να μπορούν να βαδίζουν τον ασφαλέστατο δρόμο που οδηγεί στα θαυμαστά και τέλεια¹⁸⁴.

Εκείνοι που προσκυνούν την κτίση αντί τον δημιουργό, ο νους τους είναι γυμνός και άτιμος γεμάτος από ντροπή. Πρέπει λοιπόν ο νους να είναι γεμάτος από ορθούς λογισμούς για να είναι γεμάτος από φρόνηση και να είναι κατάλληλος να εγκαταστήσει μέσα του με την πίστη τον φωτισμό του Χριστού και θα πρέπει να απομακρύνεται από ό,τι οδηγεί στην φθορά και την νέκρωση. Αν συμβεί και μολυνθούν οι πιστοί τότε καθαρίζονται προσερχόμενοι με μετάνοια στον Χριστό.

Όσοι σώθηκαν με την πίστη πρέπει να σταματήσουν την νομική λατρεία και να συλλάβουν στον νου και την καρδιά τους τη γνώση της ευαγγελικής πολιτείας, γιατί η πίστη στον Χριστό είναι ανώτερη από τον νόμο, όπως αναφέρει ο απόστολος

¹⁸²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 361-369

¹⁸³B' Κορ. 5, 15

¹⁸⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 371-389

Παύλος στην προς Φιλιπησίους επιστολή «'Αλλ' ἄτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἤγημαι διὰ τὸν Χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἠγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἠγοῦμαι σκύβαλα εἶναι ἵνα Χριστὸν κερδήσω καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει»¹⁸⁵. Ο Θεός απαλλάσσει τους πιστούς από τις σκιές του νόμου και βάζει μέσα στις καρδιές όλων την γνώση των θεσπισμάτων Του. Μέσω του Χριστού που οδηγεί τους πιστούς στον Πατέρα, θα γίνουν δεκτοί προσφέροντας δεήσεις για τις αμαρτίες τους και ζητώντας την άφεση των παλιών πλημμελημάτων τους. Θα πρέπει να ευχαριστούν συνεχώς τον Θεό για την σωτηρία τους και να τον τιμούν με την καθαρή και άγια ζωή τους¹⁸⁶.

Δεν πρέπει όσοι έχουν αφιερωθεί στον Θεό να είναι σκληροί, ούτε να χρησιμοποιούν αχαλίνωτο νου, αλλά να σπεύδουν στην κατόρθωση των έργων της αρετής με αγνότητα. Πρέπει να αποδίδουν στον Θεό ότι υποσχέθηκαν και όσα έχουν τάξει να τα πραγματοποιούν γιατί αλλιώς είναι αδιαφορία και ασέβεια προς τον Τριαδικό Θεό¹⁸⁷.

γ.17 ΛΟΓΟΣ ΙΖ'

Στον δέκατο έβδομο λόγο που έχει τίτλο «Περί των αγίων εορτών»¹⁸⁸ ο Κύριλλος αναφέρει ότι οι πιστοί πρέπει να εορτάζουν και να πανηγυρίζουν προς τιμή και δόξα του Τριαδικού Θεού. Οι αληθινοί πιστοί εκδηλώνουν χαρά και ευθυμία για την σωτηρία τους και αποδίδουν την δόξα στον Θεό. Εκείνοι ζουν σε μια ζωή σύμφωνη με το Ευαγγέλιο, την εν Χριστώ ζωή με τη χάρη του Πνεύματος. Μέσω του Χριστού οι πιστοί έχουν πνευματική ενότητα. Ο Χριστός είναι άμωμος και τέλειος και θυσιάστηκε για την σωτηρία των ανθρώπων. Εφόσον έχουν χρισθεί οι πιστοί με το τίμιο αίμα του Κυρίου θα νικήσουν τον θάνατο και την φθορά γιατί του σώζει το αίμα της Ζωής, δηλαδή του Χριστού. Πρέπει να απομακρύνουν την κακία και τον

¹⁸⁵Φιλιπ. 3, 7-9

¹⁸⁶Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 391-407

¹⁸⁷Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 409-413

¹⁸⁸Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 415

δόλο και να αγαπάνε Εκείνον που για χάρη τους υπέμεινε τον θάνατο. Αληθινά είναι όσα αναφέρονται στον Χριστό και δεν έχουν καθόλου χαινότητα και φλυαρία¹⁸⁹.

Χρειάζεται η απομάκρυνση από τους περισπασμούς του κόσμου και η μετάβαση με όλη την προθυμία στα άριστα και στην πνευματική τελειότητα. Πρέπει οι πιστοί να λάβουν μέσα τους τον Χριστό με όλη την προθυμία τους για να περάσουν από τις αμαρτίες στην δικαίωση και να πλουτίσουν από τη λαμπρή χάρη της υιοθεσίας. Οι αγιασμένοι είναι μέτοχοι της αιώνιας ζωής, φίλοι του Θεού και νικητές του θανάτου επειδή έγιναν μέτοχοι του Χριστού, με τρόπο μυστικό, έχοντας χρισθεί με το άγιο αίμα. Όσοι έχουν κληθεί να δικαιωθούν με την πίστη του Χριστού, εορτάζουν πνευματικά με ενότητα πνεύματος χωρίς φαυλότητα και κακία. Όσοι είναι καθαροί πνευματικά και βρίσκονται κοντά στον Θεό, πρέπει με προθυμία να προσφέρουν θυσία και να τιμούν τις εορτές του Κυρίου¹⁹⁰.

Μέσα στην Εκκλησία πρέπει να γίνεται η θυσία μέσω των ιερέων και να προσφέρεται θυμίαμα στον Θεό. Ο Κύριλλος τονίζει ότι είναι αιρετικό να θυσιάζουν οι άνθρωποι εκτός Εκκλησίας και χωρίς εκλεγμένους ιερείς. Όσοι έγιναν ένα μέσω του Χριστού, είναι ένα μεγάλο ποίμνιο και ακολουθούν τον αρχιποιμένα και λάμπουν με την καθαρή ζωή τους. Όσοι τελούν την αγία εορτή προς τιμήν του Θεού, πρέπει να αποφεύγουν την αμαρτία και ο νους τους να αγωνίζεται για την αρετή. Είναι εορτή σωτηρίας η θυσία του Χριστού γιατί πλήρωσε για χάρη των ανθρώπων τις οφειλές τους και σηκώνει τις αμαρτίες τους για να σωθούν. Εκείνος είναι ο πρωτότοκος των νεκρών¹⁹¹ και η οδός της ανάστασης που ανακαινίζει τα πάντα. Η ανάσταση του Σωτήρα οδηγεί εκείνους που έχουν αγιασθεί με το Πνεύμα και έχουν σωθεί με την πίστη στην δυνατότητα να καρποφορήσουν την νέα και γνήσια ζωή¹⁹².

Ο Χριστός θυσιάστηκε για τις αμαρτίες των ανθρώπων και οι πιστοί συμμετέχουν στην ταφή εκείνου νεκρώνοντας τα σωματικά γήινα μέλη τους και δεν ζουν πια για τον κόσμο αλλά για τον Χριστό. Εκείνους τους ελευθερώνει από την αμαρτία και τον θάνατο και τους αναδεικνύει νικητές της φθοράς. Ο Κύριλλος κάνει

¹⁸⁹Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 415-427

¹⁹⁰Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 429-447

¹⁹¹Κολ. 1, 18

¹⁹²Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 449-467

αναφορά στις τρεις περιόδους που εόρταζαν από τον νόμο οι Ιουδαίοι και προσπαθεί να τις εξηγήσει πνευματικά και χριστολογικά.

Όσοι νικούν τα πάθη τους και νεκρώνουν τα γήινα μέλη τους, προσφέρονται στον Θεό ως οσμή ευωδίας και προσφέρουν τον εαυτό τους σε Εκείνον. Εκδιώχθηκε ο άνθρωπος από τον παράδεισο αλλά δόθηκε η ευκαιρία επιστροφής του μέσω του Χριστού. Οι πολίτες του παραδείσου πρέπει να κοινωνούν πλούσια τον Χριστό και να ευφραίνονται με τις πλούσιες χορηγίες του Αγίου Πνεύματος. Όσοι ζήσουν τον ένδοξο και επαινετό βίο θα είναι μαζί με τον Χριστό και θα εορτάζουν μαζί του. Πρέπει οι πιστοί να προσφέρουν πνευματικές θυσίες συνεχώς και να ευωδιάζουν με κάθε αρετή¹⁹³.

Υπερέχει η κατά Χριστό πολιτεία και η πνευματική λατρεία είναι ανώτερη ως προς την ευωδία από τη δικαίωση του νόμου. Μέσω της ανάστασης του Χριστού οι πιστοί απέκτησαν καινούργια ζωή και σαν με αρραβώνα δέχθηκαν τον πλούτο της χάριτος του Αγίου Πνεύματος και έχουν ασφαλή την ελπίδα της ζωής της αφθαρσίας. Ανάλογα με του κόπους του καθενός και τα κατορθώματα της αρετής, θα συμμετέχουν κατά χάριν στην δόξα του Θεού. Μόνο μέσω του Χριστού μπορούν οι πιστοί να γίνουν δεκτοί στην Βασιλεία του Τριαδικού Θεού¹⁹⁴.

Με τον Χριστό έφτασε ο καιρός της πνευματικής περιτομής και ολοκληρώθηκε η παιδεία των τύπων του νόμου, αφού πλέον η αλήθεια αποκαλύφθηκε στους ανθρώπους. Οι πιστοί πρέπει να τηρούν τον πνευματικό σαββατισμό του Χριστού, καταλήγοντας στην ανάπαυση με το σταμάτημα των κοσμικών ασχολιών τους και να απολαμβάνουν την χαρά του Κυρίου εορτάζοντας πνευματικά την αναστάσιμη ημέρα του Κυρίου. Με τον καθαρισμό των ρύπων των αμαρτιών μέσω του Χριστού και την πνευματική εορτή για την δόξα του Τριαδικού Θεού, μπορούν να σωθούν και να κληρονομήσουν με την χάρη και την φιλανθρωπία του Θεού την Βασιλεία Του¹⁹⁵.

¹⁹³Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 469-487

¹⁹⁴Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 489-497

¹⁹⁵Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999, σ. 499-507

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία παρουσιάστηκε ο βίος του Κυρίλλου Αλεξανδρείας μέσα στο κοινωνικό περιβάλλον όπου έζησε και η διδασκαλία που υποστήριξε στον αγώνα κατά των αιρετικών αποκλίσεων και στην προσπάθεια του να προστατεύσει τους πιστούς από τις πλάνες και να τους οδηγήσει μέσα από την αλήθεια της Εκκλησίας στην οδό της σωτηρίας. Ο Κύριλλος ήταν ένας από τους πολυγραφότερους πατέρες και συγγραφείς της Εκκλησίας. Τα συγγράμματα του διακρίνονται σε ερμηνευτικά, απολογητικά, αντιαιρετικά, αντινεστοριανικά, λειτουργικά κείμενα, ομιλίες και επιστολές.

Το έργο “Περί της εν πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας” όπως προαναφέρθηκε, ανήκει στα ερμηνευτικά έργα του αγίου Κυρίλλου. Ο Κύριλλος χρησιμοποιώντας αποσπάσματα της Παλαιάς Διαθήκης παρουσιάζει ότι το Ευαγγέλιο κατήγγησε το γράμμα του νόμου αλλά τονίστηκε το πνεύμα του και ότι οι Ιουδαϊκοί θεσμοί είναι προτυπώσεις της πνευματικής λατρείας του Χριστιανισμού. Το έργο πιθανώς γράφτηκε πριν το 428 μ.Χ. και βέβαια πριν την διαμάχη με τον Νεστόριο και τις αιρετικές αποκλίσεις του νεστοριανισμού, αφού παρατηρήθηκε μέσα στο έργο ότι το ύφος του Κυρίλλου δεν είναι αυστηρά αντιαιρετικό αλλά επίσης δεν γίνεται λόγος για την διδασκαλία του Νεστορίου. Η αναφορά του για τις αιρέσεις προσηλώνεται στο ότι οι πιστοί πρέπει να τις αποφεύγουν γιατί η διαλλαγή με τις αιρετικές διδασκαλίες θα τους οδηγήσει στην πλάνη και τελικά στην απώλεια.

Αρκετές φορές στο έργο τονίζεται η τριαδικότητα του Θεού που δείχνει την Τριαδολογική διδασκαλία του Κυρίλλου. Επίσης, τονίζει ότι ο Χριστός είναι Θεάνθρωπος παρουσιάζοντας την Χριστολογική διδασκαλία του. Επίσης, κάνει κάποιες αναφορές στο Άγιο Πνεύμα και στην εσχατολογική προοπτική της Εκκλησίας, η οποία είναι η πορεία προς την Βασιλεία του Θεού. Κυρίως, όμως το έργο έχει χριστοκεντρικό χαρακτήρα αφού όλα αναφέρονται στον Χριστό. Ότι είχε συμβεί στην Παλαιά διαθήκη ήταν τύπος του Χριστού. Με την ενανθρώπιση του Κυρίου, πλέον οι πιστοί δεν πρέπει να μένουν στον νόμο αφού ο Χριστός είναι ανώτερος από αυτόν. Η λατρεία είναι πνευματική και οδηγεί στην αλήθεια του Χριστού. Μέσω εκείνου ο άνθρωπος ελευθερώθηκε από την αμαρτία και του δόθηκε η δυνατότητα της κατά χάριν τελείωσης του.

Ο Κύριλλος δέχεται την τέλεια ανθρώπινη φύση του Χριστού, ψυχή και σώμα, αλλά δέχεται και την τέλεια θεότητα του. Αυτές οι δύο φύσεις ενώθηκαν στο πρόσωπο του Χριστού, πραγματικά και ασυγχύτως και όχι ως «ένωση προσώπων» κατ'ευδοκίαν, όπως υποστήριζε ο Νεστόριος. Κατά την ένωση των δύο φύσεων έγινε και η αντίδοση των ιδιωμάτων. Η διδασκαλία της ασύγχυτης και αδιάσπαστης ένωσης των φύσεων στο ένα πρόσωπο του Χριστού έγινε η βάση για τις αποφάσεις της Δ' Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνας το 451 μ.Χ.

Ο Λόγος του Θεού έλαβε τέλεια την ανθρώπινη φύση, σώμα και ψυχή λογική, χωρίς την αμαρτία. Ο Κύριλλος αντίθετα από τον Απολιναρισμό, τόνιζε την πληρότητα της ανθρωπότητας του Χριστού, και αντίθετα από τον Νεστοριανισμό, τόνιζε την πραγματική καθ' υπόστασιν ένωση των δύο φύσεων στο πρόσωπο του Θεού Λόγου. Η θεία φύση του υπάρχει προαιωνίως, όμως μέσα στον χρόνο και την ιστορία ο Υιός και Λόγος του Θεού έλαβε ολόκληρη την ανθρώπινη φύση, με αποτέλεσμα η προαιώνια θεία φύση να ενωθεί ασυγχύτως με την «έν χρόνω» ανθρώπινη. Η ανθρώπινη φύση του Χριστού ξεκίνησε θαυματουργικά και ενώθηκε με την θεία «ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως» στη μήτρα της Παρθένου. Ο Κύριλλος υποστηρίζει ότι με την ενανθρώπιση του Λόγου, ο Θεός μεταβάλλει τον πεσμένο και παλαιό άνθρωπο σε νέο και αναγεννημένο πνευματικά.

Οι πιστοί πρέπει να προσφέρουν πνευματικές θυσίες και να αφιερώνουν την ζωή τους ως πνευματική ευωδία στον Θεό. Η πνευματική λατρεία και προσκύνηση πρέπει να προσφέρεται μόνο στον αληθινό Τριαδικό Θεό. Όσοι ζουν με την πίστη στον Χριστό να προσφέρουν την πνευματική και αληθινή προσκύνηση στον Θεό και να τον τιμούν με πνευματικά και άγια αφιερώματα, ζώντας με τρόπο αγαθό και να επιδιώκουν την αρετή. Αν ο νους των πιστών είναι γεμάτος με αγαθές σκέψεις τότε μπορούν να βαδίζουν τον ασφαλέστατο δρόμο που οδηγεί στα θαυμαστά και τέλεια. Επομένως, πρέπει να εορτάζουν πνευματικά και να προσφέρουν τον εαυτό τους στον Θεό και να του αποδίδουν την αληθινή πνευματική λατρεία και προσκύνηση.

Μπορεί να κατανοηθεί λοιπόν, ότι σκοπός του Κυρίλλου μέσω του διαλόγου με τον Παλλάδιο είναι να μεταφέρει στους πιστούς τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λατρεύουν και να προσκυνούν τον Τριαδικό Θεό. Εξηγεί ότι τα γεγονότα στην Παλαιά Διαθήκη προτυπώνουν τον ίδιο τον Χριστό μέσω του οποίου ο άνθρωπος ελευθερώθηκε από την αμαρτία και του προσφέρθηκε η δυνατότητα σωτηρίας. Μέσα

από την Εκκλησία μπορούν οι πιστοί να κοινωνούν τον Χριστό και να ενώνονται μαζί του.

Η Εκκλησία πορεύεται προς τα έσχατα και την Βασιλεία του Θεού προσφέροντας το σωτηριολογικό νόημα στην κτίση. Επομένως, η ταυτότητα της είναι εσχατολογική και ο άνθρωπος που είναι μέλος του σώματος της, προγεύεται τα έσχατα μέσα στην ιστορία και τον χρόνο. Η Εκκλησία ως σώμα του Χριστού, συντηρείται από Εκείνον και μένει ενωμένη μαζί Του. Τα μέλη του σώματος της Εκκλησίας που μετέχουν στα μυστήρια της, βιώνουν την παρουσία του Χριστού και προγεύονται την Βασιλεία του Τριαδικού Θεού. Σκοπός της είναι η σωτηρία εν Χριστώ του ανθρώπου και κατ'επέκταση όλης της δημιουργίας.

Οι πιστοί πραγματοποιούν τον πνευματικό αγώνα μέσα στον κόσμο και οδηγούνται μέσω των μυστηρίων της Εκκλησίας στο καθ'ομοίωση και στην Βασιλεία του Θεού. Ένας πνευματικός αγώνας που πρέπει να γίνεται με αυταπάρνηση και ανιδιοτελή αγάπη, προσφέροντας την πνευματική λατρεία στον Τριαδικό Θεό και ζώντας με αγαθό τρόπο για να μπορούν να οδηγηθούν στη σωτηρία μέσω του Χριστού που κατήργησε τον θάνατο και αποκατάστησε την σχέση μεταξύ Τριαδικού Θεού και ανθρώπου.

Μέσα από το συγκεκριμένο έργο του Αγίου Κυρίλλου παρουσιάστηκε ο τρόπος που πρέπει πραγματικά να λατρεύεται ο Θεός. Ο Κύριλλος εξηγεί και μάλιστα σε ολόκληρο το έργο ότι ο Θεός πρέπει να λατρεύεται πνευματικά και όχι τυπολατρικά. Αναμφισβήτητα, αυτό το έργο αποτελεί έναν πολύτιμο πνευματικό οδηγό για τους πιστούς και μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση της αληθινής και πνευματικής λατρείας προς τον Θεό, η οποία πραγματοποιείται εντός του σώματος της Εκκλησίας και οδηγεί στην κατά χάριν σωτηρία του ανθρώπου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγόρας Κ., Γιαγκάζογλου Σ., π. Ν. Λουδοβίκος και Φωτίου Σ., *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας*, «Δόγμα, Πνευματικότητα και Ήθος της Ορθοδοξίας», Τόμος Α, εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2002

Αθανασοπούλου-Κυπρίου Σ., Γιαγκάζογλου Σ. και Μάρας Α., *Η Ορθοδοξία ως Πολιτισμικό Επίτευγμα και τα Προβλήματα του Σύγχρονου Ανθρώπου*, «Ορθοδοξία και [Μετα-] Νεωτερικότητα, Τόμος Γ, Πάτρα 2008

Αντωνόπουλος Α. και Δεσπότης Σ., *Πίστη και Βίωμα της Ορθοδοξίας*, «Διαχρονικές Συνιστώσες της Χριστιανικής Θεολογίας στην Ορθοδοξία», Τόμος Γ, εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2008

Αποστολική Διακονία της Εκκλησίας της Ελλάδος, *Η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη*, <http://www.apostoliki-diakonia.gr/bible/bible.asp> (17/03/2023)

Αρτέμη Ε., *Το μυστήριο της ενανθρωπήσεως στους δύο διαλόγους*, «Περί τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς» και «Ὅτι εἶς ὁ Χριστός», του αγίου Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Αθήνα 1999

Ζηζιούλας Ι. (Μητροπολίτης Περγάμου), *Η Κτίση ως Ευχαριστία*, εκδ. Πορφύρα, Αθήνα 2019

Ζηζιούλας Ι. (Μητροπολίτης Περγάμου), *Χριστολογία και Υπαρξη*, Σύναξη 2 (1982)

Θεοδωρήτου Κύρου, *Εκκλησιαστική Ιστορία* 5, 40 PG 83, 1277D

Θεοδώρου Α., *Η Χριστολογική όρολογία καί διδασκαλία Κυρίλλου Αλεξανδρείας καί Θεοδωρήτου Κύρου*, Αθήναι 1955

Καρμίρης Ίω. Ν., *Είσηγήσεις ἐνώπιον τῶν διασκέψεων Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων θεολόγων*, Αθήναι 1970

Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 1*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 1-6», Τόμος Α, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999

Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 2*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 7-11», Τόμος Β, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999

Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Άπαντα τα έργα 3*, «Περί της εν Πνεύματι και αληθεία προσκυνήσεως και λατρείας, Λόγοι 12-17», Τόμος Γ, Μερετάκης Γ. Ε., εκδ. Το Βυζάντιον, Θεσσαλονίκη 1999

Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Απολογητικός προς Ευνόμιον*, PG 76, 401

Κυρίλλος Αλεξανδρείας, *Είς Λουκᾶν*, PG 72, 492B

Κυρίλλου, *Ἐόρτιος ἐπιστολή*, VIII, ΣΤ΄, SC392, 572⁴²⁻⁴⁴ (=PG77, 572D)

Κυρίλλου, *Ἐπιστολήν - Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας*, PG77, 177A

Κυρίλλου Αλεξανδρείας, *Ἐπιστολή πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας, Ἐπιστ. 39 (34) – Πρὸς Ἰωάννην Ἀντιοχείας*, PG 77, 176CD-177A

Κυρίλλου, *Ἐπιστ 1: Πρεσβυτέρους καί διακόνους, Πατράσι μοναχοῖς καί τοῖς σύν ὁμῖντόν μονήρη βίον ἀσκοῦσι*, PG77, 28D

Κυρίλλου, *Ἐπιστ. 4η-Ἐπιστολή δευτέρα πρὸς Νεστόριον*, ACO, τ. 1, I, 1, σ. 266-19 (=PG 77, 45AC)

Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Ἐπιστολή 40*, PG 77, 192

Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 41η*, PG77, 217B

Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 46η – Πρὸς Σούκενσον*, ACO, τ. 1, I, 6, σ.159¹²⁻¹⁶, 162²⁻¹⁰ (=PG77, 241A, 245A)

Κυρίλλου, *Ἐπιστολή 50η*, PG77, 308AB

Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Ομιλία 15*, PG. 77, 1093

Κυρίλλου, *Περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς*, SC97, 694^{26-27, 31-32} (=PG 75, 1220AB)

Κύριλλος Αλεξανδρείας, *Περὶ τῆς ἐν Πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνήσεως καὶ λατρείας* 17, PG 68, 1076

Ματσούκας Ν., *Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία Β*, «Ἐκθεση τῆς ορθόδοξης πίστεως σε ἀντιπαράθεση μετὰ τὴν δυτικὴν χριστιανοσύνην» ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 2007

Νικηφόρου Καλλίστου, *Εκκλησιαστικὴ Ἱστορία* 15,14 PG 146, 1100A- 1104A

Παπαδόπουλος Σ., *Ὁ Ἅγιος Κύριλλος Αλεξανδρείας*, ἐκδ. Αποστολικὴ Διακονία, 2004

Ράγκος Σ. καὶ Μόσχος Δ., *Ἡ Ὀρθοδοξία ὡς Κληρονομία*, «Οἱ Πρώτες Ἱστορικὲς Καταβολὲς τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας», Τόμος Α, ἐκδ. Ἑλληνικὸ Ἀνοικτὸ Πανεπιστήμιον, Πάτρα 2002

Σωκράτους Σχολαστικοῦ, *Εκκλησιαστικὴ Ἱστορία* 7, 7, PG 67, 749C-762A

Τρεμπέλας Π., *Δογματικὴ 2*, ἐκδ. Σωτήρ, Αθήνα 1979

Φειδάς Β. Ι., «Ὁ Χρυσόστομος καὶ ἡ «ἐπὶ Δρυν» Σύνοδος», Χρυσοστομικὸ Συμπόσιον, *Ἡ προσωπικότητα καὶ ἡ θεολογία ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, Αποστολικὴ Διακονία, Αθήνα 2007

Φειδάς Β. Ι., *Εκκλησιαστική Ιστορία, Α΄*, Αθήναι 1992

Φλορόφσκυ Γ., *Οί βυζαντινοί πατέρες τοῦ 5ου αἰῶνα*, Θεσσαλονίκη 1992

Χρήστου Π. Κ., *Ελληνική Πατρολογία, Δ΄*, Θεσσαλονίκη 1989

Χρυσοφάκης Π. (μητρ. Θεσσαλονίκης), «Ἡ διδασκαλία του Αγίου Κυρίλλου Πατριάρχου Αλεξανδρείας», *Πρακτικά 10ῦ Θεολογικοῦ Συνεδρίου* με θέμα «Ο ΑΓΙΟΣ ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ», Θεσσαλονίκη 1999

Artemi E., «The Rejection of the Term Theotokos by Nestorius of Constantinople and the Refutation of his Teaching by Cyril of Alexandria», *De Medio Aevo* 2 (2012/2)

Dratselas C., «Questions of Christology of Saint Cyril of Alexandria», reprinted from Abba Salama, a review of the Associationon Ethio-Hellenic Studies, vol. VI, Athens 1974

Fleury, *The Ecclesiastical History of M. L'abbe Fleury, from A.D. 400 to A.D. 429*, Rivington 1943

Gwynn D., «Theophilus, patriarch», *In The Encyclopedia of Ancient History*, R. S. Bagnall, K. Brodersen, C. B. Champion, A. Erskine and S. R. Huebner (eds), Malden, MA: Wiley - Blackwell, 2012

Kelly J. N., *Early Christian Doctrines*, New York 1985

Louth A., «John Chrysostom and the Antiochene School to Theodoret of Cyrrihus», in A. Casiday (Author) & F. Young, L. Ayres, & A. Louth (Eds.), *The Cambridge History of Early Christian Literature*, Cambridge University Press 2004

McGuckin J. A., *St. Cyril of Alexandria: The Christological Controversy, its History, Theology, and Text*, Brill, Leiden 1994

Runciman St., *Η Βυζαντινή Θεοκρατία*, Εκδόσεις Δόμος, Αθήνα 2005

Russell N., *Cyril of Alexandria*, New York – London: Taylor & Francis e-Library, 2003

The international cyclopaedia- a compendium of human Knowledge revised with large additions, «Nestorius of Constantinople», V. X, N. York 1899

Trostyanskiy S., *St. Cyril of Alexandria's Metaphysics of the Incarnation*, Studies in Church History, Peter Lang Inc., International Academic Publishers, New edition, New York 2016

Wallraff M., «Socrates Scholasticus on the History of Novatianism», *Studia patristica*, vol. 29, 1997

Weinandy Th. G., «Cyril and the mystery of the Incarnation», in Th Weinandy, D.A. Keating (eds), *The Theology of St. Cyril of Alexandria: A Critical Appreciation*, London 2003

Wessel S., *Cyril of Alexandria and the Nestorian Controversy: The Making of a Saint and a Heretic*, University Press, Oxford 2004

Williams K., *The Mystery of the Incarnation: Towards a Reconciliation of Cyril and Nestorius*, Portland-Oregon 2018, Seminary Masters Theses, 29